

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Meri Ahonen
Stina Luukkainen

JÄLKISEURANTALOMAKKEEN KEHITTÄMINEN JOENSUUN SEUDUN JA
HEINÄVEDEN MARAK-TYÖRYHMÄLLE

Opinnäytetyö
Helmikuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2020
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät
Meri Ahonen, Stina Luukkainen

Nimeke
Jälkiseurantalomakkeen kehittäminen Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK-työryhmälle

Toimeksiantaja
Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK

Tiivistelmä

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tarkoituksena oli kehittää moniammatillisen riskinarviointikokouksen työprosessia. Tarve nousi toimeksiantajaltamme Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK-työryhmältä. Tavoitteenamme oli luoda MARAK-työryhmän jäsenille toimiva työväline jälkiseurantaa varten, jolla MARAK-työryhmän jäsenet saavat tietoa työstään ja voivat näin kehittää MARAK-työprosessia.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena on jälkiseurantalomake. Keskeisimpiä menetelmiä lomakkeen toteutuksessa olivat benchmarking, sähköinen kysely ja asiantuntijan kuuleminen. Benchmarkingin avulla vertailimme samankaltaisia lomakkeita, sähköisellä kyselyllä kerättiin tietoa MARAK-työryhmän jäseniltä ja asiantuntijan avulla saimme ehdotuksia tuotoksemme kysymyksiin. Jälkiseurantalomake toimii työryhmän jäsenten työvälineenä, kun jälkiseurantaa toteutetaan.

Jälkiseurantalomakkeen toimivuutta voidaan arvioida tulevaisuudessa, kun lomake on ollut käytössä työryhmällä. Arvioidun jälkiseurantalomakkeen kehittämistä on myös mahdollista jatkaa arvioinnista saadun palautteen pohjalta. Tämän jälkeen jälkiseurantalomaketta on mahdollista hyödyntää myös muissa Suomen MARAK-työryhmissä, jotta kaikilla MARAK-työryhmillä olisi yhteinen työväline.

Kieli
suomi

Sivuja 47
Liitteet 5
Liitesivumäärä 9

Asiasanat

lähisuhdeväkivalta, MARAK-toimintamalli, jälkiseurantalomake

THESIS
February 2020
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Meri Ahonen, Stina Luukkainen

Title
Development of a Check-up form for the MARAC Workgroup Covering Joensuu and Heinävesi.

Commissioned by MARAC of Joensuu area and Heinävesi

Abstract

This practice-based thesis is a development work, that is meant to improve the Multi Agency Risk Assessment Conferences work process. The need came from our commissioner, the MARAC group, covering Joensuu and Heinävesi. Our objective was to create a working check-up form for the MARAC group, with which the members can get information and improve their methods of work.

The output of our practice-based thesis is a check-up form. Essential methods of the execution of this form were benchmarking, an online questionnaire and specialist hearing. With the help of benchmarking, we compared similar forms, with the electronic questionnaire we gathered information from the members of the MARAC group and with the help of specialist we got advices to questions in our output. The check-up form works as the members of workgroup tool when check-up is being executed.

The functionality of the check-up form can be evaluated in the future, when the form has been in use in the workgroup. The improvement of the evaluated form can also be done after we have received feedback in the evaluations. After this the check-up form can be utilized with other MARAC groups in Finland, so all MARAC groups would have a shared instrument of work.

Language
Finnish

Pages 47
Appendices 5
Pages of Appendices 9

Keywords
domestic violence, MARAC-method, follow-up form

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Lähisuhdeväkivalta	6
2.1	Lähisuhdeväkivallan muodot.....	8
2.2	Lähisuhdeväkivallan uhri	9
2.3	Lähisuhdeväkivallan ilmeneminen Suomessa	10
3	Lähisuhdeväkivaltatyö Suomessa.....	11
3.1	Moniammatillinen työskentely lähisuhdeväkivaltatyössä	12
3.2	Lähisuhdeväkivaltatyön toimintamalleja.....	14
3.3	Työskentelyn haasteita	16
4	MARAK - Moniammatillinen riskinarviointikokous	17
4.1	MARAK-työprosessi.....	18
4.2	MARAK-työprosessin hyödyt asiakkaalle ja työntekijälle	20
5	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyö.....	21
6	Opinnäytetyön lähtökohdat	22
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	22
6.2	Toimeksiantajan kuvaus	22
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	23
7.1	Benchmarking tiedonkeruumenetelmänä	23
7.2	Sähköinen kysely tiedonkeruumenetelmänä	25
7.3	Asiantuntijan kuuleminen tiedonkeruumenetelmänä.....	27
7.4	Tuotoksen arviointi.....	28
8	Opinnäytetyön prosessi	29
8.1	Aloitussvaihe	30
8.2	Suunnittelu- ja esivaihe.....	31
8.3	Työstövaihe	32
8.4	Tarkistus- ja viimeistelyvaihe	35
8.5	Valmis tuotos	36
9	Pohdinta.....	38
9.1	Johtopäätökset	38
9.2	Eettisyys ja luotettavuus	42
9.3	Ammatillinen kasvu.....	44
9.4	Jatkokehitysideoita	46
	Lähteet.....	47

Liitteet

Liite 1	Riskinarviointilomake
Liite 2	Suostumuslomake
Liite 3	Sähköinen kysely
Liite 4	Saatekirje
Liite 5	Jälkiseurantalomake

1 Johdanto

Jokaisen ihmisen tulisi kokea oma olo hyväksi ja turvalliseksi omassa kodissaan ja läheisissä suhteissaan. Jokainen meistä haluaa tuntea olonsa rakastetuksi ja kunnioitetuksi perheessä ja parisuhteessa. Meillä jokaisella on myös oikeus olla oma itsemme. Sellaiset asiat, kuin väkivalta, kipu, pelko ja ahdistuksen tunteet, eivät kuulu lähisuhteisiin. Turvalliset suhteet ovat sellaisia, joissa kaikkia kunnioitetaan ja kaikki otetaan huomioon. Turvallisissa suhteissa ei tarvitse pelätä sanoa omaa mielipidettään tai pelätä toisen suuttumista. (Nettiturvakoti 2019a.)

Olemme molemmat kiinnostuneita työstä, jossa kohdataan lähisuhdeväkivallan uhreja. Siksi toimeksiantajaa etsiessämme olimme yhteydessä Joensuun turvakodin palveluesimieheen. Turvakodin palveluesimiehen kanssa ideoidessa nousi esiin tarve kehittää Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK-työryhmän työprosessia. MARAK -lyhenne tulee sanoista moniammatillinen riskinarviointikokous. MARAK-työryhmän jäsenet työskentelevät asiakkaiden kanssa, jotka ovat kokeneet vakavaa tai toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa.

Toiminnallinen opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa toteutetaan MARAK-työryhmän jäsenille työväline MARAK-työprosessin viimeiseen vaiheeseen eli jälkiseurantaan. Suomen MARAK-työryhmissä jälkiseurannalle ei ole tällä hetkellä siihen tarkoitettua työvälinettä. Jälkiseurantalomakkeella työryhmän jäsenet saavat tietoa työstään ja voivat näin kehittää MARAK-työprosessia.

Opinnäytetyömme alkaa lähisuhdeväkivalta käsitteen avaamisella sekä Suomessa tehtävän lähisuhdeväkivaltatyön ja MARAK-työprosessin esittelemisellä. Kerromme opinnäytetyön lähtökohdat ja avaamme toiminnallisen toteutuksen prosessin sekä käyttämämme menetelmät. Pohdinnassa kerromme työmme johdopäätökset ja pohdimme eettisyyttä sekä luotettavuutta. Lopuksi pohdimme työn vaikutusta ammatilliseen kasvuun ja esitämme erilaisia jatkokehitysideoita.

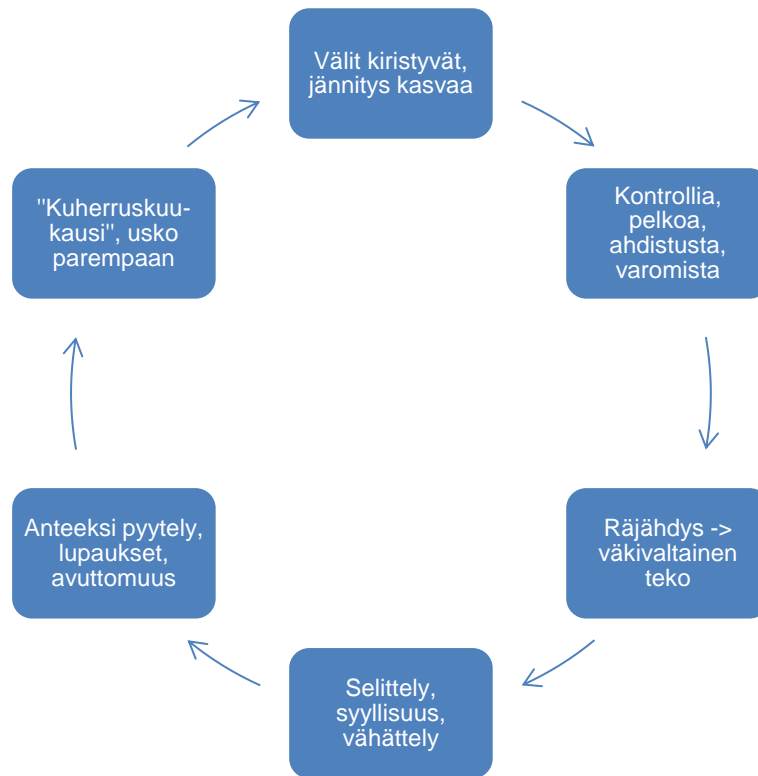
2 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan perheenjäsenten tai läheisessä suhteessa elävien välistä, usein kodeissa tapahtuvaa väkivaltaa (Rikksentorjuntaneuvosto 2019a). Lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa väkivallan tekijänä on nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua saman henkilön taholta useampaan eri henkilöön. Joissakin tapauksissa lähisuhdeväkivalta voi olla esimerkiksi kumppanien osalta molemminpuolista. (Siukola 2014, 10–11.)

Väkivallasta käsitteenä puhuttaessa joskus käytetään myös osapuolten välistä suhdetta täsmällisemmin rajaavia käsitteitä. Käsitteinä puhutaan esimerkiksi perheväkivallasta, joka on perheenjäsenen tekemää väkivaltaa tai parisuhdeväkivallasta, joka on nykyisen tai entisen kumppanin tekemää väkivaltaa. (Siukola 2014, 10–11.) Pitkään on ollut käytössä termi perheväkivalta, jolla on siis viitattu perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan (Ahola & Ahola 2016, 54). Lisäksi lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa käytössä voi olla myös muita termejä, kuten edellä mainitut perhe- ja parisuhdeväkivalta sekä kotiväkivalta. Käsitteinä käytössä on myös naisiin kohdistuva väkivalta sekä miehiin kohdistuva väkivalta. (Essel, Rantanen & Rossinen 2017, 49.) Puhumme opinnäytetyössämme termillä lähisuhdeväkivalta, sillä käsitteenä se kattaa väkivallan muodot laajemmin (Ahola & Ahola 2016, 54).

Lähisuhdeväkivalta on vaarallista ja vahingollista. Se voi alkaa lievänä, mutta sillä on taipumus uusiutua ja kerta kerralta raaistua (Ahola & Ahola 2016, 60; Säävälä, Nyqvist & Salonen 2006, 20). Joskus se voi jäädä myös yksittäiseksi tapahtumaksi tai toistua satunnaisesti (Siukola 2014, 11). Leonore Walker on luonut 1970-luvulla teorian, jonka mukaan väkivalta vaihtelee syklisesti väkivallan tekijän mukaan (Säävälä ym. 2006, 20). Väkivallan sykli (kuvio 1) alkaa jännityksen kasvamisella, jolloin tekijän sekä uhrin välit kiristyvät. Uhri kokee pelkoa ja ahdistusta sekä varoo tekemisiään. Jännitteiden kasvamisesta seuraa räjähdysvaihe eli väkivaltainen teko. Väkivaltaisen teon seurauksena uhri voi kokea syyllisyyttä ja avuttomuutta sekä tekoa voidaan selitellä sekä vähätellä. Väkivallan tekijä usein räjähdysvaiheen jälkeen pyytelee anteeksi ja tekee lupauksia tulevasta.

Tätä kutsutaan hyvittelyvaiheeksi, jossa uhri uskoo ”parempaan huomiseen” ja ajattelee tilanteen olevan hallinnassa. Pikkuhiljaa välit taas alkavat kiristyä ja väkivallan syklin tai toisin sanoen väkivallan kierteen vaiheet alkavat seuraamaan toisiaan. (Nettiturvakoti 2019b; Säävälä ym. 2006, 20.)

Kuvio 1. Väkivallan kierre kuviona (Nettiturvakoti 2019b).

Lähisuhdeväkivalta on asia, josta puhuminen voi olla haastavaa, koska väkivalta koetaan häpeällisenä ja pelottavana. Näin ollen se jää usein perheen sisäiseksi ongelmaksi ja salaisuudeksi. Väkivaltaa kokenut joutuu kärsimään tilanteesta monella tapaa. (Ahola & Ahola 2016, 54, 61.) Lähisuhdeväkivalta voi esimerkiksi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017a).

2.1 Lähisuhdeväkivallan muodot

Lähisuhdeväkivaltaa ilmenee erilaisissa muodoissa, vaikka se usein mielletään fyysiseksi väkivallaksi (Rikosentorjuntaneuvosto 2019a). Fyysinen väkivalta on helpoimmin tunnistettavissa, sillä se usein jättää näkyviä jälkiä. Sen vuoksi se on väkivallan muodoista yleisimmin tunnistettu. Väkivaltaa on kuitenkin kaikki se, mikä on tehty tahallaan satuttamaan toista henkilöä. (Ensi- ja turvakotienliitto 2019.) Riippumatta ihmisen kulttuurista, yhteiskuntaluokasta, sukupuolesta ja ikäluokasta lähisuhdeväkivaltaa voi esiintyä. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa uhrille erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita. (Siukola 2014, 11–12.)

Henkinen väkivalta on myös yksi lähisuhdeväkivallan muodoista ja sitä on vaikea tunnistaa. Väkivalta on kierre, jolla on tapana pahentua ajan kuluessa. Tämän vuoksi lähisuhdeväkivallan uhri voi pitää tilannetta normaalina eikä huomaa väkivallan pahenemista. Henkinen väkivalta voi tapahtua muilta piilossa tai se voi olla julkista nolaamista. Henkinen väkivalta voi esiintyä esimerkiksi alistamisena, haukkumisena tai kontrolloimisena. Yleistä lähisuhdeväkivallassa on uhrin kokemaa pelko. Henkistä väkivaltaa ilmenee jokaisessa lähisuhdeväkivallan muodossa ja myös väkivallan uhka on henkistä väkivaltaa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

Lähisuhdeväkivalta voi olla myös seksuaaliväkivaltaa, joka on sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Tunnusmerkkinä seksuaaliväkivallassa on, ettei väkivallan tekijä kunnioita uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Lähisuhteessa väkivaltaa voi ilmetä lisäksi taloudellisena sekä sosiaalisena. Usein näihin lähisuhdeväkivallan muotoihin liittyy vahvasti kontrollointi. (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.) Lähisuhdeväkivallan muotoja ovat myös kaltoinkohtelu, laiminlyönti, uskonnollinen sekä kulttuurinen väkivalta. Eron jälkeen lähisuhdeväkivalta voi muuttua muotoaan vainoamiseksi. Vainoaminen voi olla toistuvaa ei toivottua yhteydenotamista sekä seuraamista ja uhkaamista. (Nettiturvakoti 2019b.)

2.2 Lähisuhdeväkivallan uhri

Lähisuhdeväkivallan uhri kokee usein häpeän tunteita ja helposti syyllistää tilanteesta itseään. Usein väkivalta koetaan vain fyysiseksi, joten uhri ei välttämättä uskalla hakea apua tilanteeseen. Väkivallan kokija voi alkaa uskoa, että on vastuussa toisen väkivaltaisesta käyttäytymisestä tai uskottelee itselleen tilanteen olevan ohimenevää. (Ahola & Ahola 2016, 62.) Pitkään väkivaltaisessa suhteessa eläneen uhrin elämänhallinta taidot voivat heikentyä. Uhri ei näe mahdollisuuksia irrottautua suhteesta arviointikykynsä hämärtyessä. Uhri on voinut alisua tilanteeseen ja hänen on vaikea realistisesti arvioida mahdollisuuksiaan irrottautua väkivaltaisesta suhteesta. Väkivaltaisessa lähisuhteessa eläneellä ei välttämättä ole voimia toteuttaa muutosta ja hän voi esimerkiksi pelätä taloudellisesti pärjäämistä. Väkivaltaisessa suhteessa voi olla osallisena myös lapsia, joten uhri voi pelätä myös lapsiensa menetystä. (Essel ym. 2017, 50–51.)

Yksi ihmisen perustarpeista on turvallisuuden tunne, joka voi pirstaloitua väkivaltaisen teon seurauksena (Kjällman & Åberg, 23). Väkivaltainen suhde on aina riski hyvinvoinnille ja lähisuhdeväkivallan uhri joutuu kärsimään monella tavalla (Rikosuhripäivystys 2019a; Ahola & Ahola 2016, 60). Väkivallasta koituvat seuraukset ovat aina yksilöllisiä, mutta usein lähisuhdeväkivallan uhri joutuu aluksi hämmentyneeseen tilaan (Essel ym. 2017, 50; Ahola & Ahola 2016, 60). Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen on vaikea ymmärtää, miksi läheinen ihminen käyttäytyy väkivaltaisesti. Hämmennyksestä seuraavat yleensä pelon ja ahdistuksen tunteet. Jatkuva turvaton olo aiheuttaa itsesyytöksiä, avuttomuuden tunnetta sekä neuvottomuutta ja päättämättömyyttä ongelmatilanteen ratkaisemiseksi. (Ahola & Ahola 2016, 60.)

Lähisuhdeväkivallan uhri sekä väkivallalle altistuneet, kuten perheen lapset kärsivät usein traumatisoitumisesta. Tyypillisiä oireita traumatisoituneella voi olla esimerkiksi univaikeudet, ärtyneisyys sekä ahdistuneisuus. (Säävälä ym. 2006, 21.) Pitkään jatkuneen lähisuhdeväkivallan seurauksena uhri voi omaksua erilaisia käyttäytymisen riskitekijöitä, kuten alkoholin ja huumeiden väärinkäyttöä. Uhri voi sairastua erilaisiin mielenterveysongelmiin sekä hänellä voi ilmetä tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmia. Pitkäaikaisia seurauksia voivat olla esimerkiksi posttraumaattiset stressihäiriöt, fobiat ja paniikkihäiriöt. Väkivallan uhri voi saada

fyysisiä vammoja sekä hänellä voi ilmetä seksuaalisia ongelmia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019a.)

2.3 Lähisuhdeväkivallan ilmeneminen Suomessa

Iso osa lähisuhdeväkivaltatapauksista jää ilmoittamatta ja selvittämättä, vaikka Suomessa lähisuhdeväkivalta on merkittävä ihmisoikeusongelma. Tapaukset koetaan edelleen usein perheen sisäiseksi asiaksi, vaikka keskustelua lähisuhdeväkivallasta käydään tänä päivänä lisääntyvässä määrin. (Amnesty International 2019.) Lähisuhdeväkivallan laajuus ei siis välttämättä näy tilastoissa, koska perheenjäsenten keskeinen väkivalta jää ilmoittamatta poliisille. Suomessa ei myöskään ilmoiteta lievestä väkivallanteoista. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2019b.)

Miehet sekä naiset voivat molemmat syyllistyä väkivaltaisiin tekoihin. Suomi on tilastollisesti korkealla sijalla väkivaltarikollisuudessa verrattuna muihin Euroopan unionin maihin. Suomessa henkirikokset tehdään usein kotona perhepiirissä ja tekijänä on tavallisimmin puoliso, entinen puoliso tai seurustelukumppani. Lähisuhteessa tapahtuva väkivalta poliisin tietoon tulleista tapauksista on useimmiten miehen kohdistamana naiseen. (Väestöliitto 2019.) Lähisuhdeväkivallan uhrin hakevat yleensä apua parisuhdeväkivaltaan ja näissä tapauksissa usein hakijana on väkivaltaa kokenut nainen. Naisten osuus on suuri turvakotien (94 %), Nollalinjaan soitettujen puheluiden (87 %) sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä toimivan Seri-tukikeskuksen (97 %) asiakaskunnassa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019b.)

Viranomaisten mukaan ja heille tietoon tulleissa lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 9 900 uhria vuonna 2018, joista 7 400 henkilöä oli aikuisia. Nousu vuodesta 2017 on ollut 3,36 prosenttia. Puolet lähisuhdeväkivallasta aikuisia kohtaan olivat avo- tai aviopuolisoiden välisiä. Aikuisiin naisiin kohdistunut väkivalta oli prosentuaalisesti 76,5 prosenttia ja alaikäisiin kohdistunut väkivalta 24,4 prosenttia. Perheiden sisäinen lapsiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta on lisääntynyt. Tietoon vuonna 2018 tuli 2 400 tapausta, jotka kohdistuivat lapsiin. Verrattuna vuoteen

2017 luku on kasvanut 200 tapauksella. Lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu myös sisarusten välillä. Näitä tapauksia oli tullut ilmi 500 ja näissä, joka neljäs uhri oli alaikäinen. (Tilastokeskus 2019.)

3 Lähisuhdeväkivaltatyö Suomessa

Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö vastaa lähisuhdeväkivaltatyön ohjauksesta ja suunnittelusta. Tavoitteena on kehittää valtakunnallista palvelujärjestelmää siten, että se voi tarjota lähisuhdeväkivallan kaikille osapuolille tarvittavia palveluja. Tavoitteena on myös tukea lähisuhdeväkivallan uhreja riippumatta henkilöiden asuinpaikasta. Lisäksi ennaltaehkäiseviä työtapoja kehitetään aktiivisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019a.)

Lähisuhdeväkivaltatyö voidaan jaotella perus- ja erityispalveluihin. Peruspalveluihin lukeutuvat sosiaali- ja terveysalan perustyöhön kuuluva auttamistyö. Tätä on lähisuhdeväkivallan uhrien tunnistaminen, kohtaaminen, tukeminen, lääkärinpalvelut sekä neuvonta ja ohjaaminen muihin uhrin tarvitsemiin palveluihin. Auttamistyötä tehdään esimerkiksi neuvoloissa ja kouluissa. Erityispalveluita taas ovat kaikki ne, jotka auttavat uhria nimenomaan väkivallasta johtuvista ongelmista. Palveluita ovat turvakotien palvelut, erilaiset ryhmät, matalan kynnyksen palvelut sekä uhreille tarkoitetut neuvontapalvelut. Erityispalveluita tuottavat pääasiassa järjestöt ja osa palveluista on erikoistunut tietyn kohderyhmän auttamiseen. (Nietola 2011, 16.) Merkittävimpiä järjestölähtöisiä tukipalveluja lähisuhdeväkivallan uhrille Suomessa ovat Ensi- ja turvakotien liitto, Rikosuhripäivystys, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Naisten Linja sekä Nollalinja (Essel ym. 51–52).

Lähisuhdeväkivallan uhri voi hakeutua esimerkiksi turvakotiin, joka on ympärivuorokauden auki oleva kriisityöyksikkö. Turvakodissa uhri saa suojan väkivallalta ja se luo turvallisen ympäristön väkivallan kokemuksen käsittelylle. Turvakodissa lähisuhdeväkivallan uhri saa apua väkivallan loppumiseksi. (Nollalinja 2019a.) Lähisuhdeväkivallan uhri voi hakea apua myös Rikosuhripäivystyksen (RIKU) palveluista. Uhri saa ajankohtaista tietoa, neuvontaa ja ohjausta niihin asioihin,

jotka rikoksen uhriksi joutumisessa mietityttävät. (Rikosuhripäivystys 2019a.) Perustehtävänä RIKUlla on parantaa rikoksen kohteeksi joutuneen asemaa tuottamalla tukipalveluita (Rikosuhripäivystys 2019b).

Lähisuhdeväkivallan uhrille on lisäksi tarjolla puhelin- sekä verkkopalveluita. Puhelinpalveluita uhreille tarjoaa Nollalinja, jossa päivystää sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia vuorokauden ympäri viikon jokaisena päivänä (Nollalinja 2019b). Keskusteluapua lähisuhdeväkivallan uhreille on lisäksi Nettiturvakodin chat -palvelussa. Nettiturvakodissa uhrille on tietoa ja tarinoita lähisuhdeväkivallasta selviytymisestä. Sivusto auttaa lisäksi lapsia ja nuoria, jotka ovat voineet olla lähisuhdeväkivallan todistajina tai kohteina. (Nettiturvakoti 2019c.)

Terapeuttisia palveluita sekä vertaisryhmiä, niin verkossa, kuin kasvotusten on tarjolla Naisten linjalla sekä Raiskauskriisikeskus Tukinaisella. Naisten linjalla on ryhmiä jaoteltuina erilaisiin teemoihin sekä Raiskauskeskus Tukinainen järjestää myös kriisiryhmiä erilaisille kohderyhmille. Raiskauskeskus Tukinainen on suunnattu lähisuhteessa seksuaalista väkivaltaa kokeneille. Raiskauskeskus Tukinainen ja Naisten linja tarjoaa apua ja ohjausta uhrin kysymyksiin ja ohjaa tarvittaviin palveluihin. (Naisten linja 2019a; Naisten linja 2019b; Raiskauskriisikeskus Tukinainen 2019.) Naisten linjalla on myös maksuton puhelinpalvelu, jossa koulutetut vapaaehtoiset ovat vastaamassa ja auttamassa lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä mielteissä (Naisten Linja 2019b).

3.1 Moniammatillinen työskentely lähisuhdeväkivaltatyössä

Tutkimukset osoittavat moniammatillisen yhteistyön käsitteen olevan hyvin epämääräinen. Moniammatillisuutta tarkoittavia käsitteitä englannin kielessä on monia, kuten multidisciplinary, interdisciplinary ja transdisciplinary. Suomessa käytössä olevat peruskäsitteet ovat moniammatillinen yhteistyö ja moniammatillinen tiimityö. Nämä sisältävät moniammatillisen rinnakkain työskentelyn sekä työskentelymuodot, jotka rikkovat roolirajoja. Moniammatillisuudella tarkoitetaan siis eri ammattiryhmien edustajien työskentelyä yhdessä niin että tieto, valta sekä osaaminen jaetaan. Yhteistyön tavoitteena on tunnistaa yhteinen tavoite ja saavuttaa

se mahdollisimman onnistuneesti. Moniammatillisuuden avulla yhteistyöhön tulee useita eri osaamisen ja tiedon näkökulmia, joita edellytetään systeemisen kokonaisuuden rakentumiselta. (Kontio 2010, 8.)

Moniammatillinen yhteistyö lähisuhdeväkivallan kanssa työskenneltäessä on osoittanut, että yhteistyötä tehdään toimimalla osana tiimiä, toimimalla erikseen, tiedottamalla omasta toiminnasta toisille organisaatioille ja toimijoille tai koordinoimalla työtä. Uhrien auttaminen vaatii vastavuoroisuutta, eli jos kyse on perheestä, tulee perheen olla aktiivisina osallistujina sekä oman elämäntilanteensa asiantuntijoina. Tällöin todellinen auttaminen ja tukeminen toteutuu. Uhrin mukana olo vaatii ammattihenkilön sekä uhrin molemmin puolista luottamusta. (Paavilainen & Pösö 2003, 185, 187.) Uhrin näkökulmasta moniammatillinen työskentely on onnistunut silloin, kun uhri tietää, mistä on kysymys. Uhrilla tulee olla tieto, mitkä ovat tavoitteet ja tarkoitukset. Moniammatillisessa työryhmässä uhrin tulee olla yhteistyön keskiössä, joka tarkoittaa sitä, että uhri tulee kuulluksi ja nähdyksi. Työntekijät käyttävät uhrin kieltä, ei ammattiterminologiaa sekä näkevät uhrin työryhmän jäsenenä. (Kaasinen-Wickman 2014.)

Moniammatillinen yhteistyö on nykypäivänä tärkeää monitahoisten ongelmien takia. Monitahoisten ongelmien vuoksi työskentely yksin uhrin kanssa käy koko ajan haasteellisemmaksi. Ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan eri ammattilaisten osaamista. Yhteistyö on tarpeellista, koska uhreilla voi olla samaan aikaan eri avun- ja palveluntarpeita. Jos yhteistyötä ei tehdä, on mahdollista, että uhrin tilanne vaikeutuu entisestään. Osasyynä siihen, miksi väliinputoamia järjestelmissä tapahtuu uhrien kohdalla, on yhteistyön puuttuminen palvelujärjestelmässä. (Helin 2016, 6.) Moniammatilliseen yhteistyöhön perehtyessämme huomasimme siitä olevan vähän tietoa asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuksia ja artikkeleita on kirjoitettu vain siitä näkökulmasta, miksi moniammatillinen yhteistyö on kannattavaa työntekijöiden näkökulmasta.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014 vp) on otettu paremmin huomioon moniammatillinen yhteistyö sekä asiakaslähtöisyys. Sosiaalihuoltolaki on myös yleislaista keskeisin, kun vastataan lähisuhdeväkivallasta johtuviin palvelu- ja tu-

kitarpeisiin. Ensimmäistä kertaa on tilanne, kun lain 11. § ottaa huomioon lähisuhde- ja perheväkivallan erillisenä tuen tarpeen aiheuttajana. Lain mukaan, kunnan tulee järjestää kyseiseen tarpeeseen sosiaalipalveluja. Tämä kohta kattaa myös ne tilanteet, joissa henkilö on väkivaltaisessa ympäristössä, mutta ei itse suoranaisesti väkivallan kohteena. Laki velvoittaa työntekijöitä ottamaan tehokkaammin huomioon kaikki perheessä, jos yksi perheenjäsenistä hakee apua itselleen. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa sosiaalialan eri toimijoita pyytämään apua toisiltaan asiakkaan asioissa. Ammattilaisten tulisi pyytää toisiltaan apua muun muassa palvelujen järjestämiseen ja kartoittamiseen. Sama velvoite on terveydenhuollon lainsäädännössä, joka tarkoittaa sitä, että yhteistyötä tulisi tehdä paljon myös terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. (October & Piispa 2017, 304–305.)

3.2 Lähisuhdeväkivaltatyön toimintamalleja

Lähisuhdeväkivaltatyössä on käytössä erilaisia toimintamalleja, joita on kehitetty eri puolilla Suomea (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019c; Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b). Hyviksi todettuja toimintamalleja ei kuitenkaan ole vielä käytössä Suomen laajuisesti. Toimintamallit sekä lähisuhdeväkivaltatyön suunnittelu kokonaisuutena täytyisi saada käyttöön koko maahan, jotta lähisuhdeväkivallan uhrin sekä väkivallantekijän auttamispalvelut ja yhteistyö eri toimijoiden välillä varmistuisivat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b.)

Useissa kansainvälisissä sopimuksissa sekä kansallisissa ja kansainvälisissä ohjelmissa pyritään ehkäisemään ja vähentämään lähisuhdeväkivaltaa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b). Toimintamallit, joita käytetään lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä, tukee tehtyjä sopimuksia. Esimerkkejä hyviksi todetuista toimintamalleista ovat MARAK-, Avainhenkilötoiminta-, sekä lapsille suunnatut LASTA- ja TRAPPAN -toimintamallit. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.) Perehdyimme tässä osiossa kaikkiin edellä mainittuihin toimintamalleihin paitsi MARAK-toimintamalliin. MARAK-toimintamalli esitellään omassa kappaleessaan.

Avainhenkilötoimintamalli on tarkoitettu lähisuhdeväkivallan uhrin tunnistamiseen sekä lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseen, jotka ovat osoittautuneet haastaviksi.

Avainhenkilötoimintamallissa on kolme vaihetta, jossa ensimmäisessä vaiheessa lähisuhdeväkivallan uhri tunnistetaan ja väkivalta otetaan puheeksi. Toisessa vaiheessa lähisuhdeväkivallan uhri ohjataan avainhenkilölle. Viimeisessä eli kolmannessa vaiheessa työskentely lähisuhdeväkivallan uhrin kanssa alkaa ja hänelle tehdään esimerkiksi alkukartoitus ja turvasuunnitelma. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.)

LASTA on toimintamalli, jos epäillään lapsen joutuneen väkivallan kohteeksi. LASTA-toimintamallilla varmistetaan viranomaisten välinen tiedon jakaminen ja monialainen yhteistyö. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c.) LASTA-toimintamallissa on kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa kerätään olennaiset tiedot lapsen tilanteesta, jonka jälkeen toisessa vaiheessa viranomaiset kokoontuvat arvioimaan lapsen tilannetta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019d.)

Väkivallan kohteeksi joutuneen lapsen asioita viedään eteenpäin LASTA-toimintamallia käyttäen sekä MARAK-työryhmässä, vaikka varsinaista työskentelyä ei alaikäisten kanssa MARAK-työryhmässä tehdäkään. Lisäksi väkivaltaisessa ympäristössä olleen lapsen kanssa voidaan käyttää Trappan-toimintamallia. Trappan on kolmevaiheinen malli, johon ensimmäisenä kuuluu kontaktin ja luottamuksen luominen lapseen. Toisena vaiheena on rekonstruktio, jossa lapsi ja työntekijä keskustelevat, mitä kotona on tapahtunut. Kolmannessa vaiheessa lapsella annetaan tietoa trauman jälkeisistä reaktioista, kuten painajaisista. Perheen tilannetta seurataan ja lapselle tehdään apukortti, jossa on turvallisten aikuisten puhelinnumeroita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Valitsimme esiin nostettaviksi toimintamalleiksi vain lähisuhdeväkivallan uhrin kanssa työskentelyyn sopivia toimintamalleja. Opinnäytetyössämme käsitellään tarkasti MARAK-toimintamallia, joten halusimme esitellä myös muita vaihtoehtoisia toimintamalleja lähisuhdeväkivallan uhrin kanssa työskenneltäessä. Toimintamallit valikoituivat, koska niistä oli kattavasti lähdemateriaalia.

3.3 Työskentelyn haasteita

Monet asiat vaikeuttavat lähisuhdeväkivallan uhrin avun saantia Suomessa. Vaikeudet liittyvät osaksi palvelujärjestelmään, työntekijöiden osaamiseen sekä toimintaan. Avun hakemisen vastuu ei saa jäädä uhrille, koska jo asiasta puhuminen voi olla liian haastavaa. Jotta lähisuhdeväkivaltaa voidaan ehkäistä tehokkaammin, se vaatii työntekijöiltä toimivaa työtettä. Työntekijöiden täytyy pitää mielessä asiakkaita kohdatessa väkivallan mahdollisuus, asiasta puhuminen sekä siihen puuttuminen. (Siukola 2014, 18.)

Viime vuosina on todistettu, että palvelujärjestelmä ei kykene menestyksellisesti puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan. Vuonna 2003-2012 tehty selvitys perhe- ja lapsisurmista todisti, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ei välttämättä oteta huomioon edes ääneen sanottua väkivallan uhkaa. Myös lastensuojelun tarkastuskertomuksesta selviää, että väkivallan uhrit ja tekijät, eivät saa tarpeeksi apua lastensuojelun avohuollosta. Lähisuhdeväkivalta tunnistetaan, mutta asiakkaiden tukeminen jää menestykseltään heikoksi. (Siukola 2014, 18.)

Lähisuhdeväkivaltaan puututtaessa tärkeä ensimmäinen askel on puheeksi ottaminen, mutta se ei yksinään riitä. Tilanteen tunnistaminen, sen arviointi ja siitä seurauksena olevat toimenpiteet vaativat eri toimijoiden kesken monitasoista sekä moniammatillista yhdessä työskentelyä. Olemassa on jo monia toimintakäytäntöjä, joilla voi puuttua lähisuhdeväkivaltaan. Ongelmana työskentelyssä enemminkin on puutteellinen koulutus, projektiluonteisuudesta johtuva lyhytjänteisyys sekä rahoituksen epävarmuus. (Houtsonen, Husso, Mela, Niklander, Notko & Peltonen 2019.)

Kun ammattilaiset kertovat lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta, vastaus on usein tiedon puute sekä aiemmat kokemukset riittämättömyydestä. Osasyynä voi olla se, että sosiaali- ja terveydenhuoltoalan opinnoissa lähisuhdeväkivalta aiheena ei ole pakollinen. Jos vertaamme asiaa esimerkiksi Ruotsiin, huomaamme, että koulutus väkivaltaan puuttumisesta on lakisääteistä. Suomessa opinnot, jotka koskevat lähisuhdeväkivaltaa, ovat lisääntyneet, mutta ne ovat vapaavalintaisia. (Houtsonen ym. 2019.)

4 MARAK - Moniammatillinen riskinarviointikokous

MARAK (moniammatillinen riskinarviointikokous) on moniammatillinen riskinarviointi toimintamalli, joka on lähtöisin Englannista. Toimintamallilla pyritään auttamaan uhreja, jotka ovat kokeneet vakavaa lähisuhdeväkivaltaa tai henkilöitä, jotka elävät väkivallan uhan alla. MARAK-työryhmään ohjautuvien uhrien nykyinen tai entinen avio-/avopuoliso tai seurustelukumppani on voinut olla väkivallan tekijänä. Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy monessa muodossa, joten MARAK-työryhmän kokouksissa on mahdollista käsitellä niin fyysiseen, henkiseen kuin seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä tapauksia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019e.)

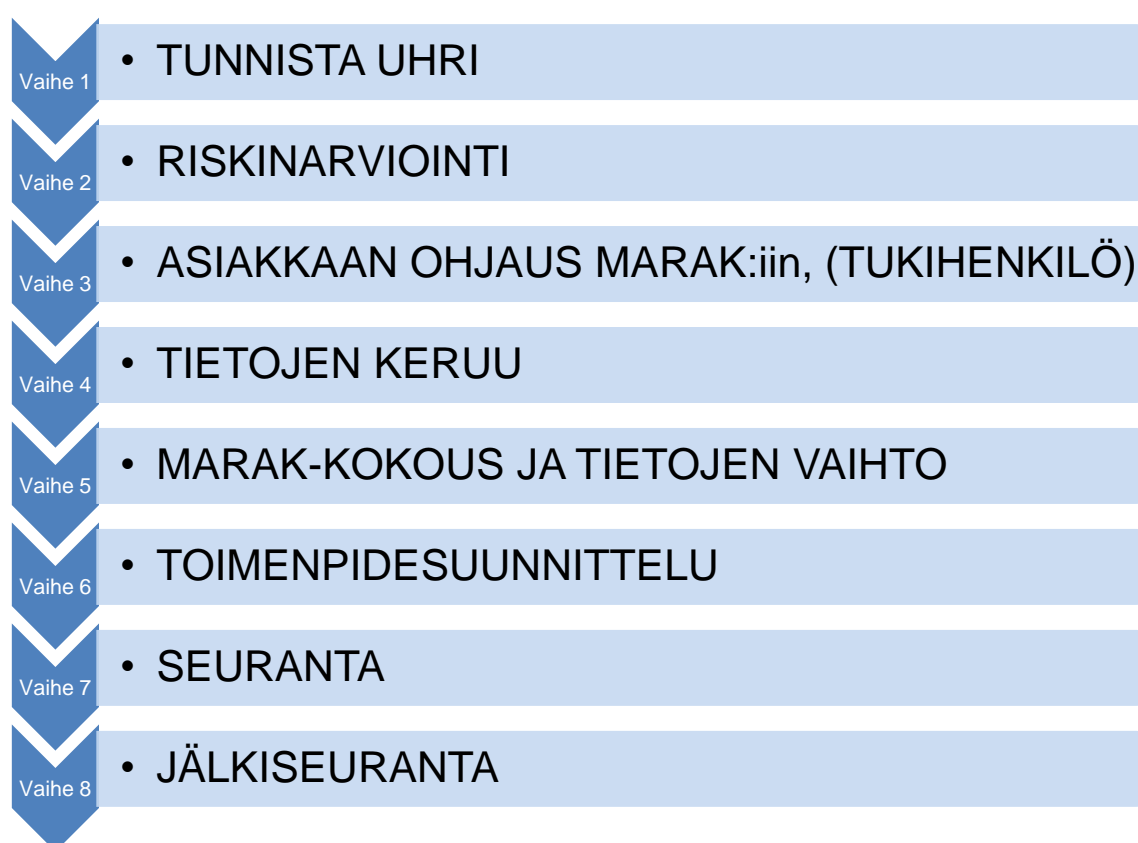
MARAK-toimintamallin tavoitteena on saada lähisuhdeväkivalta ja sen uhka loppumaan. MARAK-työryhmän kokouksissa moniammatillista työryhmää hyödyntäen suunnitellaan uhrille turvasuunnitelma, joka parantaa henkilön turvallisuutta. MARAK-työryhmän tarkoituksena on, että uhri saa yhdellä ilmoituksella tarvitsemansa avun ammattilaisilta ja viranomaisilta mahdollisimman helposti, yksinkertaisesti sekä nopeasti. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019e.) MARAK-työryhmän kokouksiin osallistuu eri viranomaistahoja. Heidän tulisi olla niitä tahoja, joilla on merkitystä lähisuhdeväkivallan uhrin turvallisuuden parantamiseksi (Reducing the Risk of Domestic Abuse 2019).

MARAK-toimintamalli on tuotu Suomeen, sillä Suomessa on verrattuna muihin länsimaihin suuri henkirikoskuolleisuus oman puolison kautta. Suomessa on ollut myös puutteellinen kyky tunnistaa tilanteita, joissa väkivalta on jatkunut pitkään. On ilmennyt myös tapauksia, jossa lähisuhdeväkivallan uhri hakee apua terveyspalveluista fyysisiin väkivallan vammoihin tai alkoholiongelmaan, joka johtuu lähisuhdeväkivallasta. Tällaisissa tilanteissa taustasy on jäänyt tunnistamatta sosiaali- ja terveyspalveluissa. MARAK-toimintamalli on sopiva Suomeen, koska meillä on puutteita palveluissa, jotka ovat erikoistuneet lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen. Kun MARAK-toimintamalli viedään uudelle paikkakunnalle, se

auttaa eri palveluntarjoajia sulautumaan yhteen. Tämä auttaa eri toimijoita tulemaan tietoiseksi toisistaan sekä lisää osaamista väkivallan puheeksi ottamisessa ja tunnistamisessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017c.)

4.1 MARAK-työprosessi

MARAK-työprosessi käynnistyy, kun lähisuhdeväkivallan uhri tunnistetaan ja asia otetaan puheeksi (kuvio 2). Kaikissa tapauksissa lähisuhdeväkivallan uhri ei ole itse halukas MARAK-työryhmän työskentelyyn tai tarvetta työryhmään ohjautumiseen ei ole. Lähisuhdeväkivallan uhrin tunnistaminen ja puheeksiotto on kuitenkin ehdottoman tärkeää, sillä uhri saattaa tarvita muita sosiaali- ja terveysalan palveluita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019f.)

Kuvio 2. MARAK-työprosessi kuviona (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019f, 5).

Toisessa vaiheessa työntekijä täyttää yhdessä lähisuhdeväkivallan uhrin kanssa riskinarviointilomakkeen (liite 1). Riskinarvioinnissa työntekijällä on käytössään lomake, jossa on 24 eri kysymystä. Asiakas vastaa kysymyksiin ”kyllä”, ”ei” tai

”ei tietoa”, vaihtoehtoilla. Lisäksi lomakkeessa on tilaa kommenteille, joka helpottaa työntekijän tekemää arviointia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019f.) MARAK-riskinarviointilomakkeella tarkoituksena on selvittää fyysisen, henkisen sekä taloudellisen väkivallan uhkaa.

Lähisuhdeväkivallan uhri ohjataan kolmanteen vaiheeseen eli MARAK-työryhmään, jos riskiarviointilomakkeen kyllä-vastaukset ylittävät 14 pistettä. Työntekijä voi myös itsenäisesti ohjata asiakkaan työryhmään, sillä perusteella, että on vakavasti huolissaan asiakkaasta. Kolmas tapa ohjautua työryhmään on silloin, jos poliisille on tullut tietoon viimeisen 12 kuukauden aikana 3 tai enemmän lähisuhdeväkivallasta johtuvia kotihälytyksiä. (Rikoksantorjuntaneuvosto 2019c; Suostumuslomake 2019.)

Ennen tapauksen ohjautumista MARAK-työryhmälle, asiakas täyttää suostumuslomakkeen (liite 2), jolla hän suostuu luovuttamaan asiakastietoja kokouksessa läsnäoleville viranomaisille eli MARAK-työryhmän jäsenille (Suostumuslomake 2019). MARAK-työryhmän työskentely on asiakkaalle vapaaehtoista ja se tapahtuu aina vain hänen suostumuksellaan. Asiakkaan kirjoitettua kirjallisen suostumuksen MARAK-työryhmään ohjautumisesta, työntekijän tehtävänä on tarjota asiakkaalle tukihenkilöä, joka toimii hänen apunaan koko prosessin ajan. Tämän jälkeen neljännessä vaiheessa työntekijän tehtävänä on hoitaa tarvittavat tiedot asiakkaasta MARAK-työryhmän sihteerille tulevaa kokousta varten. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019f.)

MARAK-kokous on työprosessin viides vaihe, jossa käsitellään asiakastapauksia ja keskustellaan asiakkaan tilanteesta. Asiakkaan tapauksen esittelee taho, joka on hänet ohjannut MARAK-työryhmään. Tapauksen esittelyn jälkeen organisatiot kertovat omat tiedot asiakkaasta ja he muodostavat yhdessä käsityksen hänen tilanteestaan. Asiakkaan turvallisuuden lisäämiseksi kukin kokoukseen osallistuja esittää niitä toimenpiteitä, joilla voidaan parantaa asiakkaan turvallisuutta. Kokouksessa tehdään yhdessä viranomaisten kesken toimenpidesuunnitelma, joka on työprosessin kuudes vaihe. Siinä kokoukseen osallistuvat viranomaiset päättävät tulevista toimenpiteistä ja jakavat vastuun henkilöille, jotka ottavat vastuun niiden toteuttamisesta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019f.)

MARAK-työryhmän ensimmäisen kokoontumisen jälkeen työryhmä seuraa toimenpiteiden toteutumista, jotka ovat kirjattuna turvasuunnitelmaan. Seuranta on MARAK-töprosessin seitsemäs vaihe. Työntekijä, joka on suorittanut asiakkaan haastattelun sekä riskinarvioinnin, on kokouksen jälkeen yhteydessä häneen. Työntekijän tehtävänä on kertoa asiakkaalle kokouksessa sovituista asioista. Sama työntekijä on myös vastuussa toimenpiteiden seurannasta ja yhteydenpidosta asiakkaaseen. Tapaus voidaan ottaa uudelleen käsittelyyn MARAK-työryhmässä, jos sovitut toimenpiteet eivät ole toteutuneet. Tapausta käsitellään uudelleen myös siinä tapauksessa, jos väkivalta tai sen uhka ovat jatkuneet. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019f.)

4.2 MARAK-töprosessin hyödyt asiakkaalle ja työntekijälle

MARAK-töprosessi on hyödyllinen niin asiakkaalle kuin työntekijälle. Asiakkaan tilanteessa tilanteen vakavuus selkiytyy ja asiakas saa apua nopeasti monelta viranomaiselta yhdellä kontaktilla. Avun saaminen on siis helpompaa, koska apuna on työntekijöitä samanaikaisesti eri palveluista. MARAK-töprosessin aikana asiakas saa halutessaan itselleen tukihenkilön, joka tuo apua ja turvaa koko prosessin ajan. Tukihenkilö toimii väkivallan uhrin edustajana ja huolehtii esimerkiksi hänen motivaatiostaan prosessin eri vaiheissa. MARAK-toimintamallista on hyötyä myös lapsille, vaikka se ei ole suoranaisesti lapsille tarkoitettu. Lapset saavat MARAK-töprosessin kautta apua asioiden ratkaisemiseen. MARAK-töprosessi mahdollistaa asiakkaalle pois pääsyn väkivaltaisesta suhteesta sekä lisää uhrin turvallisuutta. (October 2017, 6; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013, 5–6, 17.)

Niin kuin asiakkaillakin, niin myös työntekijöillä, väkivallan vakavuus selkiytyy MARAK-töprosessissa asiakkaan kanssa työskennellessä. MARAK-riskinarviointilomake helpottaa työskentelyä, sillä sen avulla eri ammattialojen työntekijät pystyvät seulomaan apua tarvitsevat lähisuhdeväkivallan uhrit nopeasti ja systemaattisesti. Moniammatillisessa tiimissä hyötynä on myös vastuun jakautuminen. MARAK-töprosessin aikana yksikään työntekijöistä ei ole itsekseen vastuussa uhrista ja lapsesta. Samalla kun vastuu jaetaan monen ammattilaisen kesken,

jokaisen työmäärä vähenee. MARAK-toimintamallilla voidaan helpottaa myös töiden päällekkäisyyksiä. Suuri hyöty viranomaisille on tiedonvaihdon helpottuminen, josta jo aiemmin mainitsimme tekstissä. (October 2017, 6; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 6.)

5 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyö

Amanda Robinson on toteuttanut Britanniassa arviointitutkimuksen, jonka mukaan suurin osa MARAK-työryhmään ohjatuvista uhreista eivät koe väkivaltaa myöhemmin MARAK-työryhmän jälkeen. Tilastolliset luvut perustuvat poliisitilastoihin. Puoli vuotta MARAK-työryhmään ohjaamisen jälkeen on huomattu, että 79 prosentilla uhreista ei ollut poliisirekisterissä rikosilmoituksia. Ilmi kävi myös, että 70 prosentilla ei ollut perheväkivallan vuoksi kotihälytystehtäviä rekisterissä. (Robinson 2004.)

Minna Piispa ja Laura Lappinen tutkivat uhrin turvallisuuden parantumista MARAK-työryhmän jälkeen. Poliisin tiedoista selviää, että MARAK-työryhmän jälkeen saman puolison toteuttamasta väkivallasta aiheutuneita ilmoituksia tuli huomattavasti vähemmän. 15 prosentilla puolen vuoden sisällä MARAK-työryhmän asiakkaana olleella oli rikosilmoitus saman tekijän tekemästä parisuhdeväkivallasta. Ennen riskinarvioinnin tekemistä niitä oli noin 60 prosentilla viimeisen vuoden sisällä. Vuoden sisällä MARAK-työprosessista uusia ilmoitettuja väkivaltarikoksia oli 17 prosentilla. Aineisto osoittaa, että puolen vuoden sisällä ja puolen vuoden jälkeen väkivaltaa kokeneet ovat eri henkilöitä. Osalla saadaan väkivalta loppumaan puolen vuoden sisällä ja osalla se vasta alkaa puolen vuoden jälkeen. Rikosilmoitusaineiston perusteella puolen vuoden jälkeen MARAK-työprosessin päättymisestä, uusiutuva väkivalta johtuu tapauksista, joissa määrätty lähestymiskielto on päättynyt. Myös oikeuskäsittely jo aiemmin tapahtuneesta väkivaltarikoksesta voi saada väkivallan tekijän aktivoitumaan. (Arviointiraportti 2014.)

Taina Kivarin ja Tanja Tuorilan (2014) opinnäytetyössä on asiakkaiden kokemuksia Oulussa käytetystä MARAK-toimintamallista. Tutkimuksen tuloksista selviää,

että turvallisuuden tunne on kasvanut asiakkuuden jälkeen. Asiakkaat olivat saaneet MARAK-työryhmän jäseniltä turvallisuussuosituksia, jotka he olivat kokeneet käytännön tasolla toimiviksi. MARAK-riskinarviointilomake havainnollisti uhrit hyvin hänen tilanteensa vakavuuden. Tutkimuksessa haastateltujen asiakkaiden lähisuhdeväkivalta oli loppunut asiakkuuden aikana. Haastatellut kertoivat, että turvallisuuden tunne on kasvanut, koska he tietävät MARAK-työryhmän olemassaolosta. Tietoisuus MARAK-työryhmästä loi toivoa kaoottiseen elämäntilanteeseen. (Kivari & Tuorila 2014, 33–34, 41)

6 Opinnäytetyön lähtökohdat

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kehittää MARAK-työprosessin viimeistä vaihetta, eli jälkiseurannan vaihetta. Jälkiseurantaa ei tällä hetkellä toteuteta Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK-työryhmässä, koska käytössä ei ole toimivaa työvälinettä. Tavoitteenamme on kehittää työväline, jolla MARAK-työryhmän jäsenet saavat tietoa työstään ja voivat näin kehittää MARAK-työprosessia.

Tuotoksena MARAK-työryhmän jäsenille syntyy jälkiseurantalomake. Jälkiseurantalomake toimii työryhmän jäsenten työvälineenä, kun he toteuttavat MARAK-työprosessin viimeistä vaihetta. Jälkiseurantalomakkeella työntekijät saavat tietoa, miten työryhmän työskentely on vaikuttanut asiakkaan tilanteeseen. Kehittämällä MARAK-työryhmän työprosessia voidaan parantaa asiakkaiden turvallisuutta sekä vähentää väkivallan seurauksia jatkossa.

6.2 Toimeksiantajan kuvaus

MARAK-toimintamallin arvioinnista ja koordinoinnista on vastuussa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Ensimmäisen MARAK-toimintamallin kokeilu Suomessa aloitettiin 2010 vuonna Helsingissä, Oulussa sekä Päijät-Hämeessä. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2019c.) Tällä hetkellä MARAK-työryhmiä toimii Suomessa 32 eri

paikkakunnalla (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019e). Joensuussa ensimmäinen MARAK-työryhmä aloitti vuonna 2012. Silloin työryhmä toimi vain Joensuussa, mutta laajeni vuoden 2013 alusta. MARAK-työryhmä muotoutui yli kuntarajojen meneväksi seudulliseksi ryhmäksi. (Innokylä 2015, 20.)

Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimii Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK-työryhmä. Joensuun seutu kattaa Kontiolahden, Outokummun, Liperin, Polvijärven ja Ilomantsin alueet. Näiden lisäksi MARAK-toimintamallia toteutetaan myös Keski-Karjalassa ja Ylä-Karjalassa. MARAK-työryhmä koostuu eri ammattilaisista, kuten Itä-Suomen poliisilaitoksesta, aikuissosiaalityöstä, lastensuojelusta, perus terveydenhuollosta, mielenterveyspalveluista, päihdepalveluista, turvakodista, rikosuhripäivystyksestä, kriisikeskuksesta, SRK/perheasiainneuvottelukeskuksesta sekä sosiaalipäivystyksestä. (Suostumuslomake 2019.) Asiakastapauksien mukaan MARAK-työryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa. Kokouksissa on tekemässä arviota keskimäärin 16 ammattilaista.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Benchmarking tiedonkeruumenetelmänä

Käytimme opinnäytetyömme tiedonkeruumenetelmänä Benchmarking menetelmää. Benchmarkingista käytetään myös sanoja vertailuanalyysi tai vertaiskehittäminen (University of Eastern Finland 2019). Benchmarking on menetelmä parhaiden menetelmien ja toimintatapojen tunnistamiseksi ja sitä käytetään vertailuun. Sillä pyritään ymmärtämään ja tunnistamaan toisen organisaation parempia tapoja sekä soveltamaan niitä. Tietoa voidaan etsiä erilaisista julkaisuista kuten kirjoista, artikkeleista tai Internet-sivuilta. (University of Eastern Finland 2019; Niva & Tuominen 2005, 5.) Menetelmällä siis opitaan hyviltä esikuvilta, heidän parhaista käytännöistään. Benchmarkingilla tavoitteena on saavuttaa parannuksia omassa toiminnassa. Sen avulla tunnistetaan omia heikkouksia ja laaditaan tavoitteita, joilla laaditaan kehitysideoita ja tähdätään työn kehittämiseen. (University of Eastern Finland 2019.)

Osallistimme MARAK-työryhmän jäseniä benchmarking menetelmän avulla tiedonkeruuvaiheessa. Työryhmän jäsenet työskentelevät eri organisaatioissa, joten muutamalla heistä oli tiedossa valmiiksi laadittuja lomakkeita, joita he olivat käyttäneet omassa työssään. Työryhmän jäsenet siis valitsivat lomakkeet meille, joita hyödynsimme menetelmää käyttäessä. Benchmarkingin avulla keräsimme tietoa tuotokseemme hyödyntäen samankaltaisia lomakkeita. Saimme MARAK-työryhmän jäseniltä käyttöömme tehostetun avohoidon sekä aikuispsykiatrian poliklinikan puhelinhaastattelulomakkeet, joita työntekijät olivat käyttäneet hoidon vaikuttavuuden arvioinnissa. Lisäksi saimme käytettäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Rikosuhripäivystyksen kehittämän asiakkaan seurantalomakkeen, jota MARAK-työryhmä oli aiemmin käyttänyt pohjana jälkiseurannassa. Jälkiseurantaa oli toteutettu aikaisemmin Joensuun seudun ja Heinäveden alueen MARAK-työryhmässä, mutta tällä hetkellä Suomen MARAK-työryhmissä ei ole käytössä työvälinettä jälkiseurannan toteuttamista varten. Valitsimme lisäksi vertailuun MARAK-riskiarviointilomakkeen.

Vertailimme, minkälaisia lomakkeita muut ovat eri organisaatioiden jälkiseurannassa käyttäneet ja miten ne ovat toteutettu. Käytössämme oli neljä eri lomaketta, joiden pohjalta käytimme benchmarking menetelmää. Tehostetun avohoidon sekä aikuispsykiatrian poliklinikan puhelinhaastattelulomakkeet olivat toteutettu Word-tiedostoihin. Molemmat lomakkeet sisälsivät 14 kysymystä avoimia sekä kyllä/ei vaihtoehtoisia kysymyksiä. Suurin osa lomakkeiden kysymyksistä olivat samanlaisia tai niillä haettiin samoja asioita. Kysymykset keskittyivät enimmäkseen kartoittamaan asiakkaan kokemusta hoitojaksosta sekä tarvitseeko asiakas mahdollisesti jatkohoitoa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Rikosuhripäivystyksen asiakkaan seurantalomake poikkesi toteutukselta sekä kysymysten sisällöltä tehostetun avohoidon sekä poliklinikan puhelinhaastattelulomakkeista. Asiakkaan seurantalomake oli toteutettu Excel-taulukkoon ja siinä oli 11 kysymystä, joista 5 kysymystä oli suunnattu asiakkaalle. Lomakkeella kartoitettiin, onko asiakas vielä väkivallan tekijän kanssa ja millaista väkivaltaa asiakas on kokenut. Neljäntenä lomakkeena käytimme MARAK-riskiarviointilomaketta, jossa emme keskittyneet kysymysten

sisältöön, vaan lomakkeen ulkomuotoon. Otimme jo ennestään käytetyn lomakkeen ulkomuodosta mallia, koska se oli koettu toimivaksi käytännössä. Opinnäytetyöraportin liitteisiin emme voineet liittää muita, kuin MARAK-riskinarviointilomakkeen, koska muut käyttämistämme lomakkeista eivät ole julkisessa käytössä.

Benchmarking menetelmä antoi meille käsityksen minkälaisia seurantalomakkeet ovat kysymyksiltään sekä rakenteeltaan. Menetelmän avulla pystyimme vertailemaan eri lomakkeita ja näin löysimme kysymykset ja tavat mitkä niissä toistuivat. Tavoitteenamme oli kerätä lomakkeista toimivia ja käytännönläheisiä tapoja toteutukseen. Toimivia kysymyksiä tuotostamme varten löytyi, kuin vertasimme lomakkeita ja MARAK-työryhmästä nousseita tarpeita.

7.2 Sähköinen kysely tiedonkeruumenetelmänä

Nykypäivisin yhä useammin toteutetaan tutkimuskyselyitä sähköisessä muodossa. Sähköisten kyselyjen etuja on monia, mutta yksi merkittävin niistä on kuitenkin nopeus. Nopeus näkyy kyselyä toimitettaessa kuin kyselyä palauttaessa. Sähköisellä kyselyllä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että kyselyn toteuttajalla on valmiina lista, missä tutkimukseen kuuluvien sähköpostiosoitteet ovat. Jos päädytään sähköpostin hyödyntämiseen kyselyä tehdessä, on helppo tarkistaa, että sama henkilö ei vastaa moneen kertaan. Sähköpostiosoitteiden avulla huomaa myös helposti, jos joku ei ole vastannut. Tällöin voi lähettää perään muistutuskirjeen. Valitettavasti anonymiteetti ei tällä tavalla vastaajilla pysy, mutta tutkimusraportoinnissa nimettömyys luonnollisesti säilyy. (Perkkilä & Valli 2018, 117–119.)

MARAK-työryhmän jäsenillä oli toiveena, että kysely toteutettaisiin sähköisesti. Sähköinen kysely (liite 3) oli toimiva vaihtoehto, koska työryhmän jäsenten työpisteet eivät sijaitse samassa toimipisteessä. Sähköinen kysely mahdollisti jokaisen työryhmän jäsenen osallistumisen, sillä kaikki eivät välttämättä ole jokaisella kerralla MARAK-kokouksissa mukana. Sähköpostiviestillä pystyimme varmistamaan, että se tavoittaa kaikki kyselyyn osallistuvat työryhmän jäsenet. Sähköinen kysely mahdollisti myös jokaiselle työryhmän jäsenelle oman rauhan miettiä, mitä jälkiseurantalomakkeelta haluaa. Itsenäisesti täytettävä sähköinen kysely voi

alentaa kynnystä osallistua, joka takaa myös suuremman määrän vastauksia. Sähköisen kyselyn toteuttaminen oli kannattavaa, koska siitä ei tullut lisä kuluja kenellekään ja se oli nopea toteuttaa.

Sähköisen kyselyn kokoaminen alkoi teoriaan tutustumalla. Aluksi täytyi selvittää, minkälaisia sähköiset kyselyt ovat ja minkälaisia kysymysrakenteita niissä on hyvä käyttää. Teoriaan perehdyttyä aloimme suunnittelemaan mistä tarvitsemme tietoa ja miten kysymykset muotoillaan. Kysymyksiä suunnitellessamme pidimme opinnäytetyön tavoitteen mielessä, koska sähköisen kyselyn kysymysten tuli tuottaa tietoa tavoitettamme kohti. Tämän lisäksi mietimme sähköisen kyselyn kysymyksiä tehdessä, mitä muuta tietoa tarvitsemme tuotoksen toteuttamiseen MARAK-työryhmän jäseniltä.

Päätimme käyttää kyselyssämme avoimia sekä strukturoituja kysymyksiä. Strukturoidut kysymykset ovat sellaisia, joissa on vaihtoehto vastaajalle valmiina. Kysymyksiä suunnitellessa tulee huomioida, että kysymys ymmärretään oikein, vastaajat ovat halukkaita luovuttamaan kysymyksiin liittyvän tiedon, kaikki kysymykset ovat yksiselitteisiä ja että vastaajalla on kysymysten edellyttämä tieto. Avoinmet kysymykset voidaan myös jaotella kahteen eri kategoriaan. Avoinmet kysymykset ovat täysin avoimia tai rajattuja/suunnattuja kysymyksiä. Täysin rajaamattomia avoimia kysymyksiä voidaan käyttää ajatusten ja ideoiden tuottamiseen. Näitä kysymyksiä voidaan käyttää esitutkimusvaiheessa esimerkiksi ilmiön kartoittamiseen. Rajaamattomia avoimia kysymyksiä voidaan käyttää myös tilanteissa, kun ilmiöstä ei ole paljoa tietoa. (Kananen 2015, 230–233.)

Kun olimme saaneet sähköisen kyselyn valmiiksi, kävimme yhteyshenkilöemme kanssa kyselyn läpi ennen sen lähettämistä. Hän halusi, että lisäisimme sähköisen kyselyn alkuun kysymyksen missä kartoitetaan, miksi MARAK-työryhmäläisten mielestä on tärkeää toteuttaa jälkiseurantaa. Ensimmäisellä kysymyksellä ei haettu työryhmäläisiltä vastausta jälkiseurantalomakkeen sisältöön, mutta se toimi hyvänä aloituskysymyksenä ja orientoi työryhmäläisiä tuleviin kysymyksiin.

Tekemiemme muutosten jälkeen sähköinen kysely lähetettiin kuudelletoista työryhmän jäsenelle sähköpostitse. Kyselyn avulla kerättiin ennakkotietoa, jota tarvitsimme työvälineen kehittämiseen. Kysely oli Word-tiedostona sähköpostin liitteenä, saatekirjeen (liite 4) kanssa. Saatekirjeessä esittelimme itsemme, kerroimme mistä on kysymys ja ohjeistimme, miten kyselyyn vastataan. Kyselyllä selvitimme, minkälaista tietoa työryhmän jäsenet haluavat jälkiseurantalomakkeella asiakkailta kerätä. Sähköinen kysely koostui avoimista ja strukturoiduista kysymyksistä. Avoimia kysymyksiä neuvotaan käytettävän harkiten, mutta ilman niitä, emme olisi saaneet kerättyä tarvittavaa tietoa. Käytimme sähköisessä kyselyssä strukturoituja kysymyksiä aina kun se oli mahdollista.

7.3 Asiantuntijan kuuleminen tiedonkeruumenetelmänä

Aina kun perustelemme käsityksiämme opinnäytetyössä, viittaamme johonkin hyväksi uskottuun lähteeseen (Tuomi 2007, 17). Tiedonkeruumenetelmänä hyödynsimme opinnäytetyössämme asiantuntijan kuulemista, jotta saimme opinnäytetyömme kannalta olennaista ja tärkeäksi koettua tietoa. Asiantuntijuutta tarvitaan, jotta esimerkiksi yhteisö voisi toimia parhaalla mahdollisella tavalla. Kehitykseen yhteisö tarvitsee tiedollista ja taidollista pääomaa, jota jollakulla henkilöllä voi olla hallussaan (Peda.net 2020.) Tieto muuttuu nopeaa vauhtia, joten asiantuntijuuden hyödyntäminen on tarpeellista. Asiantuntijoiden tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi ongelmanratkaisussa tai työn kehittämisessä. (Tuomi 2007, 17.)

Hyödynsimme asiantuntijan kuulemista jälkiseurantalomakkeen kehittämisessä. Yhteyshenkilömme välitti meille sähköpostilla viestin, jonka hän oli saanut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijalta. Asiantuntija välitti viestissään yhteyshenkilöllemme Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja RIKU:n kehittämän asiakkaan seurantalomakkeen, jota käytimme benchmarking menetelmässä. Lisäksi asiantuntija toi viestissään esille kysymyksiä, joita voisimme käyttää jälkiseurantalomakkeessa. Asiantuntija ehdotti kysymyksiksi, miten MARAK-työryhmän suunnitellut toimenpiteet toteutuivat sekä millaisena kokemuksena asiakkaat pitivät MARAK-työryhmän työskentelyä. Näiden kahden kysymyksen lisäksi

asiantuntija toivoi, että jälkiseurantalomakkeella saataisiin jonkinlainen selvitys lasten tilanteesta, jos heitä oli ollut mukana MARAK-työskentelyssä.

Päätimme huomioida kysymykset tuotoksessamme, koska asiantuntijan ehdottamat kysymykset olivat tarpeellisia. Kysymykset liittyen työryhmän toimenpiteiden toteutumiseen ja millainen kokemus MARAK oli asiakkaalle, nousivat selkeästi esille myös benchmarking menetelmällä. Benchmarkingin ja asiantuntijan kuulemisen perusteella meidän täytyi huomioida nämä kaksi kysymystä tuotoksessa. Viimeinen asiantuntijan kysymyksiin liittyvä ehdotus käsitteli lapsen tilannetta. Lapsi näkökulma oli jäänyt huomioimatta benchmarking menetelmällä sekä sähköisen kyselyn vastauksissa. Sähköisen kyselyn vastauksissa pari työryhmän jäsentä toi ilmi tarvitsevansa tietoa lasten tilanteesta, joten lapsi näkökulma ei noussut vahvasti esille ja jäi huomioimatta. Vaikka MARAK-työryhmä ei ole lapsille eikä varsinaisesti käsittele lasten asioita, heidät silti huomioidaan MARAK-prosessissa. Tämän vuoksi oli tarpeellista huomioida tuotoksessa myös lapsi näkökulma.

7.4 Tuotoksen arviointi

Evaluoinnilla eli arvioinnilla tarkoitetaan jonkin asian ansion, arvon ja merkityksen määrittämistä. Kehittämistyö perustuu aina sille laadittuihin tavoitteisiin ja sen seikan arviointiin, millä tavalla ja missä määrin laadittuun tavoitteeseen on päästy. Arviointia tehdään aina jotakin varten, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästään. (Anttila 2007, 15.) Ennen arviointia tulee olla selvillä, mihin arvioinnista saatua tietoa käytetään, on pidettävä huoli siitä, että se palvelee käyttötarkoitustaan. Arvioinnin tulosten tulee johtaa konkreettisiin toimenpiteisiin. (Opintokeskus Sivis 2020.)

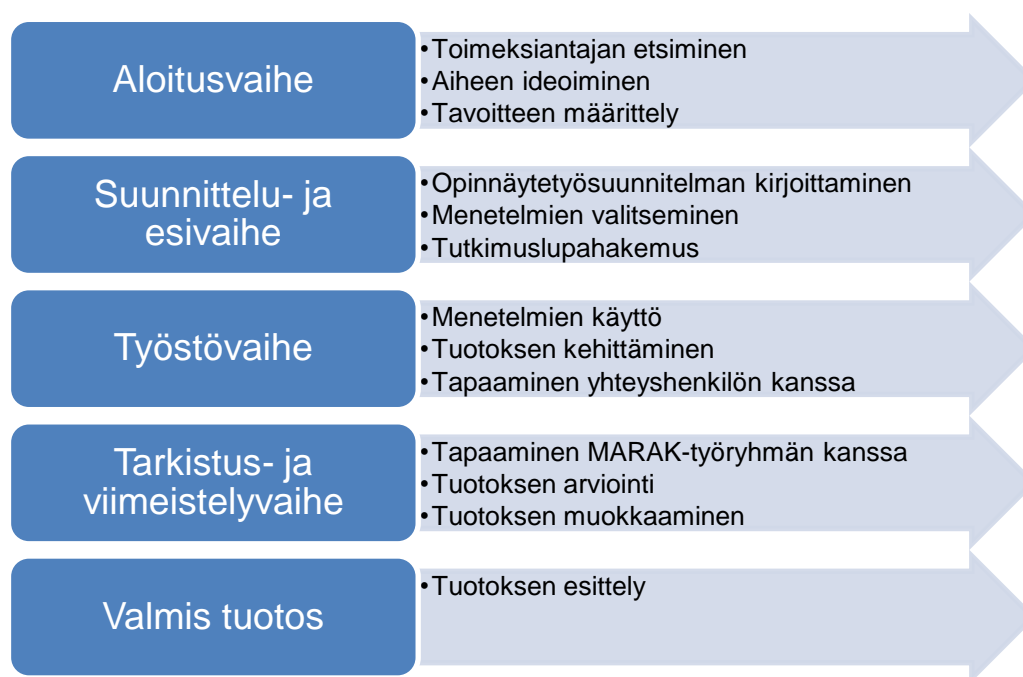
Tuotoksemme arviointi toteutui MARAK-työryhmän jäsenten toimesta, joulukuussa sovitussa tapaamisessa. Tapaamisen tarkoituksena oli esitellä heille, minkälaisen tuotoksen olimme kehittäneet ja mitä mieltä työryhmän jäsenet siitä olivat. Lisäksi tarvitsimme tietoa työryhmän jäseniltä siitä, onko heillä kehittämisideoita jälkiseurantalomakkeeseen. Tapaaminen eteni siten, että jokainen työryh-

män jäsen luki tuotoksen läpi, jonka jälkeen he saivat kommentoida sitä vuorotellen. Loppuun jätimme aikaa aikataulun suunnittelemiselle sekä kysymykselle, josta keskustelimme työryhmän jäsenten kanssa. Kysymyksemme koski sitä, tarvitaanko lomakkeen alkuun ohjeistusta työntekijöille. MARAK-työryhmän jäsenet kommentoivat aktiivisesti tuotosta ja heillä oli uusia ideoita kysymysten sisältöön sekä jälkiseurantalomakkeen rakenteeseen. Tapaamisen aikana esiin tulleet kommentit työryhmän jäseniltä kirjattiin ylös paperille, jotta pystyimme toteuttamaan tarvittavat muutokset jälkiseurantalomakkeeseen.

8 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, joka koostuu toiminnallisesta osuudesta sekä prosessin dokumentoimisesta ja arvioinnista, eli opinnäytetyöraportista. Raporteissa on aina teoreettinen viitekehys, koska toiminnallinen osuus pohjautuu ammattiteorian tuntemukselle. (Pohjannoro & Taijala 2007, 15.) Toiminnallisella opinnäytetyöllä on aina tavoite, johon pyritään. Tavoitteena on tuottaa käytännönläheinen sekä työelämlähtöinen tuotos. (Airaksinen & Vilkkä 2004, 9–10; Metropolia 2012.) Konkreettisesti tuotos voi muun muassa olla tapahtuma, ohjeistus, kirja, tietopaketti tai projekti (Pohjannoro & Taijala 2007, 15).

Opinnäytetyöprosessissa seurasimme Salosen (2013) konstruktivistisen mallin (kuvio 3) vaiheita ja sisältöjä. Salonen on yhdistänyt konstruktivistiseen malliin parhaat puolet lineaarisesta mallista sekä spiraali mallista. Konstruktivistinen malli sisältää ajatuksen muun muassa prosessin tarkasta suunnittelusta ja sen vaiheistuksesta, toiminnasta oppimisesta sekä monipuolisesta menetelmäosaamisen hallitsemisesta. (Salonen 2013, 16.)

Kuvio 3. Konstruktivistista mallia (mukaillen Salonen 2013, 20).

8.1 Aloitusvaihe

Aloitusvaihe sisältää tietyltä taholta tulleen kehittämistarpeen, alustavan kehittämistehtävän, tiedon toimintaympäristöstä, sekä ajatuksen toimijoista, jotka tulevat olemaan prosessissa mukana. Aloitusvaiheessa on hyvä käydä läpi mukana olevien toimijoiden kanssa asiat, joilla päästään onnistuneeseen kehittämistoimintaan. Tässä vaiheessa tulee keskustella toimijoiden kanssa myös työn realistisesta rajauksesta. (Salonen 2013, 17.)

Opinnäytetyömme prosessi alkoi syksyllä 2018 toimeksiantajan etsimisellä. Saimme toimeksiantajan Joensuun turvakodilta, jolloin aloitimme opinnäytetyön aiheen ideoinnin. Aloitusvaiheessa nousi esiin erilaisia ideoita siitä, miten voimme kehittää turvakodin työskentelyä. Helmikuussa 2019 Joensuun turvakodin palveluesimies, joka toimii myös MARAK-työryhmän puheenjohtajana, toi esille, että MARAK-työprosessin kehittämiseksi olisi tarvetta. Tällöin sähköpostitse sovimme alustavasti aiheeksemme MARAK-työryhmän kehittämisen. Työryhmän puheenjohtaja toimi myös koko prosessin ajan yhteyshenkilönämme.

Osallistuimme helmikuussa MARAK-työryhmän kokoukseen. Kokous toimi oleellisena osana opinnäytetyömme tavoitteen määrittelyä. Päätimme työryhmän jäsenten kanssa tavoitteeksi kehittää heille työvälineen eli jälkiseurantalomakkeen MARAK-työprosessin viimeiseen vaiheeseen. Pohdimme kokouksessa myös yhdessä työryhmän jäsenten kanssa opinnäytetyömme käytännön asioita, kuten jälkiseurantalomakkeen sisältöä, toteutusta sekä opinnäytetyömme lupa-asioita. Aiheen ja tavoitteen selkiytyminen mahdollisti meille suunnitteluvaiheeseen siirtymisen, joka tarkoitti, että pääsemme aloittamaan opinnäytetyön suunnitelman teon sekä tarkentamaan tavoitteita ja tarpeita.

8.2 Suunnittelu- ja esivaihe

Suunnitteluvaiheessa tehdään opinnäytetyösuunnitelma, joka toimii kehittämistoiminnan kirjallisena kehittämissuunnitelmana. Suunnitelmasta tulee ilmi kehittämistoiminnan keskeiset tiedot, kuten tavoitteet, kehittämistehtävä, toimintaympäristö, erilaiset vaiheet sekä keskeiset toimijat. Suunnitteluvaiheen jälkeen voidaan siirtyä esivaiheeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kehittämistyön tekijät siirtyvät ”kentälle”, jossa toiminta toteutetaan. Esivaihe voi olla ajallisesti lyhyt sekä ainoastaan suunnitelman nopeaa läpilukua. (Salonen 2013, 17.)

Tapasimme työryhmän jäsenet maaliskuussa 2019, jolloin mietimme yhdessä työryhmän jäsenten kanssa, kuinka voimme osallistaa heitä opinnäytetyöprosessiin. Keskustelimme mahdollisista tiedonkeruumenetelmistä ja ilmeni, että sähköisen kyselyn toteuttaminen työryhmän jäsenille, olisi heidän kannaltansa käytännöllisin vaihtoehto. Työryhmässä tuotiin myös esille aikaisemmin käytettyjä jälkiseurantalomakkeita, joita on käytetty eri organisaatioissa. Sovimme, että voimme hyödyntää lomakkeita tuotoksemme teossa. Kävimme MARAK-työryhmän kanssa läpi myös, mikä olisi realistinen aikataulu opinnäytetyöprosessille.

Kokouksen jälkeen aloitimme opinnäytetyösuunnitelman tietoperustan kirjoittamisen sekä kirjasimme tavoitteet ja tarkoituksen tunnistettujen tarpeiden pohjalta. Suunnitteluvaiheessa päätimme käyttää tiedonkeruumenetelmänä jo aikaisemmin työryhmän kanssa pohdittua sähköistä kyselyä. Lisäksi käytössämme oli työ-

ryhmän valitsemat lomakkeet, joita pystyimme hyödyntämään, joten toiseksi tiedonkeruumenetelmäksi päätimme vertailuanalyysin eli benchmarkingin. Kolmanneksi tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui asiantuntijan kuuleminen. Suunnitelman alustavasti muotouduttua haimme toukokuussa Siun Sotelta tutkimusluvan (liite 6), jonka saavuttua takaisin hyväksyttynä aloitimme sähköisen kyselyn suunnittelemisen työryhmän jäsenille. Teimme sähköisestä kyselystä mahdollisimman tiiviin ja helposti vastattavan. Käytimme strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Kysymyksiä suunnitellessa otimme huomioon opinnäytetyömme tavoitteen ja sen, mitä tietoa me tarvitsimme jälkiseurantalomakkeen kokoamiseen.

Lokakuussa tapasimme yhteyshenkilömme ja kävimme hänen kanssaan läpi suunnittelemamme sähköisen kyselyn. Teimme yhteyshenkilömme toiveesta vielä hieman muutoksia kysymysten muotoiluun, ennen kyselyn lähettämistä. Tapaamisessa päätimme myös yhteyshenkilömme kanssa, että hän lähettää sähköisen kyselyn MARAK-työryhmän jäsenille. Työryhmässä oli tapahtunut muutoksia osallistujien osalta, joten näin pystyimme varmistamaan, että sähköinen kysely tavoitti kaikki työryhmän kuusitoista jäsentä. Työryhmän jäsenillä oli 2 viikkoa vastausaikaa ja vastausajan ollessa puolella välin, pyysimme yhteyshenkilömme lähettämään heille muistutusviestin sähköisestä kyselystä. Kahden viikon kuluttua meille oli tullut takaisin kahdeksan vastausta.

8.3 Työstövaihe

Työstövaihe on suunnitteluvaiheen jälkeen tärkein vaihe kehittämistoiminnassa. Tässä vaiheessa työskennellään päivittäin tai viikoittain kohti tavoitetta ja tuotosta. Tämän vaiheen työstämisen ajatellaan olevan ajallisesti pisin sekä vaativin, erityisesti kehittämisestä vastaaville toimijoille. Työstämisvaiheessa toimijoille konkretisoituu myös suunnitelmallisuus, vastuullisuus, epävarmuuden sietäminen sekä itsensä kehittäminen. Tämän vuoksi ohjaus ja arvioiva palaute, ovat tässä vaiheessa tärkeitä kehittämistoiminnan onnistumisen kannalta. (Salonen 2013, 18.)

Sähköisen kyselyn vastauksien palaututtua aloitimme toteuttamaan jälkiseurantalomaketta. Ensimmäisenä luokittelimme sähköisen kyselyn vastaukset. Jaottelimme vastaukset Word-tiedostoon ja kävimme vastauksia kysymys kerrallaan läpi. Nostimme kysymyksistä toistuvat vastaukset esiin erilaisin värikoodein. Eri värikoodit helpottivat vastauksien luokittelua ja saimme nostettua toistuvat vastaukset selkeämmin esille. Vastauksissa ilmeni, että työryhmäläiset kokivat tärkeäksi selvittää asiakkaan sen hetkistä tilannetta ja onko väkivalta tai sen uhka loppuneet. Vastauksista nousi selkeästi esille myös se, että jälkiseurantalomakkeella tulisi selvittää, onko asiakas saanut tarvitsemansa avun MARAK-työryhmältä ja mitä hyötyä siitä on asiakkaalle ollut. Asiakkaan tilanteen kartoittamisen lisäksi työryhmäläiset halusivat selvittää, kuinka asiakas on hyötynyt MARAK-työryhmän työskentelystä asiakkaan näkökulmasta sekä mitä tulisi tehdä eri tavalla, jos asiakas ei olisi hyötynyt työryhmän työskentelystä.

Sähköisen kyselyn vastaukset vaikuttivat jälkiseurantalomakkeen kysymyksien sisällön lisäksi toteuttamiseen sekä rakenteeseen. MARAK-työryhmän jäsenten vastauksien perusteella he halusivat toteuttaa jälkiseurantaa mieluiten tietokoneella lomakkeella, jossa on 5–10 kysymystä. Vastausvaihtoehdoiksi työryhmän jäsenet halusivat valmiiksi laaditut vastaukset, joita olisi mahdollista täydentää avoimilla vastauksilla. Sähköisen kyselyn vastauksista poimimme edellä mainitut selkeät yhtäläisyydet ja huomioimme ne jälkiseurantalomakkeessa.

Sähköisen kyselyn lisäksi käytimme benchmarkingmenetelmää. Vertailimme keskenään tehostetun avohoidon ja aikuispsykiatrian poliklinikan lomakkeita. Käytössämme oli myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) sekä Rikosuhripäivystyksen (RIKU) laatima lomake. Benchmarkingin menetelmällä vertailimme eri organisaatioiden lomakkeita ja vertasimme lomakkeiden kysymyksiä myös sähköisen kyselyn vastauksissa ilmenneisiin tarpeisiin. Lomakkeiden kysymyksissä oli samankaltaisuuksia, joita myös työryhmän jäsenet halusivat sähköisen kyselyn perusteella jälkiseurantalomakkeeseen. Kysymykset olivat esimerkiksi, oliko työryhmästä apua sinulle ja onko asiakkuuden jälkeen tilanteessasi tapahtunut muutosta. Poimimme myös kysymyksen ”Onko sinulla jotain muuta palautetta antaa?”, joka ei ilmennyt sähköisen kyselyn vastauksista.

Sähköisen kyselyn sekä benchmarkingin lisäksi käytimme tiedonkeruumenetelmänä asiantuntijan kuulemista. Olimme aikaisemmin saaneet yhteyshenkilöltämme sähköpostiviestin, joka oli välitetty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijalta. Huomioimme jälkiseurantalomakkeeseen asiantuntijan kolme toivetta ja muokkasimme kysymykset sopiviksi jälkiseurantalomakkeeseen. Asiantuntijan kysymys ehdotukset olivat tärkeitä ja lomakkeeseen sopivia, jonka vuoksi päätimme huomioida kaikki kysymykset tuotoksessamme.

Kehitimme sähköisen kyselyn vastauksilla, benchmarking menetelmällä ja asiantuntijan esittämillä toiveilla ensimmäisen version jälkiseurantalomakkeesta. Keskityimme ensimmäisessä versiossa vain kysymysten sisältöön. Tapasimme tämän jälkeen yhteyshenkilömme ja kävimme lomakkeen yhdessä läpi. Keskustelimme yhteyshenkilön kanssa, millaista kieltä voimme käyttää jälkiseurantalomakkeessa, jotta se on asiakkaalle ymmärrettävä. Yhteyshenkilöltämme saimme tietoa, millä termein he työryhmässä puhuvat asiakkaalle ja mitä kieltä voimme lomakkeessa käyttää. Teimme pieniä muutoksia kysymysten rakenteisiin yhteyshenkilön toiveiden perusteella. Pohdimme myös yhteyshenkilön kanssa asiakkaan yksityisyyttä, sillä kysyimme sähköisessä kyselyssä asiakkaan perustietojen kartoittamisesta ja vastauksissa ilmeni, että työryhmäläiset haluavat jälkiseurantalomakkeeseen asiakkaan nimen sekä henkilötunnuksen. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että käytämme jälkiseurantalomakkeen alussa vain asiakkaan tunnistenumeroa, sillä tunnistenumero takaa asiakkaan yksityisyyden. Lisäksi tapaamisessa keskustelimme opinnäytetyön toteutuksesta ja tarkensimme aikataulutusta sekä sovimme tulevasta tapaamisesta MARAK-työryhmän kanssa.

Yhteyshenkilön tapaamisen jälkeen jatkoimme jälkiseurantalomakkeen muokkauksia. Sähköisen kyselyn vastauksien perusteella työryhmän jäsenet halusivat kysymykset muotoihin, joihin voi vastata valmiilla vastauksilla ja joita voi tarvittaessa täydentää. Muotoilimme jälkiseurantalomakkeen kysymykset muotoihin, joihin voi vastata *kyllä*, *ei/en* sekä *ei tietoa*. Lisäsimme lomakkeeseen myös tilaa kommenteille, johon työntekijä voi tarvittaessa täydentää vastauksia. Kirjoitimme lomakkeeseen myös valmiita lisäkysymyksiä, mitä työryhmän jäsenet voivat asiakkaalta kysyä tarvittaessa. Lisäksi vähensimme vielä jälkiseurantalomakkeen

kysymyksiä vastaamaan työryhmän tarpeisiin, sillä käytännölliseksi oli koettu 5–10 kysymystä ja kysymyksiä oli tässä vaiheessa vielä liian paljon.

Jatkoimme benchmarking-menetelmällä jälkiseurantalomakkeen rakenteen muokkaamista. Organisaatioiden lomakkeiden lisäksi otimme vertailuun MARAK-riskiarviointilomakkeen. Vertasimme jo aiemmin tarkastelussa olleita lomakkeita sekä MARAK-riskiarviointilomaketta. Teimme päätöksen muokata jälkiseurantalomakkeen samankaltaiseen muotoon, kuin mitä MARAK-riskiarviointilomake on. Koimme sen käytännöllisimmäksi vaihtoehdoksi ja kokemuksemme perusteella myös työelämässä toimivaksi. Näin pystyimme toteuttamaan työryhmän jäsenille yhtenäisen työvälineen MARAK-riskinarviointilomakkeen rinnalle.

8.4 Tarkistus- ja viimeistelyvaihe

Tarkistusvaiheessa tarkoituksena on arvioida tehtyä tuotosta ja palauttaa se takaisin työstövaiheeseen muokattavaksi, jos muutettavaa on. Tuotos voidaan myös siirtää suoraan viimeistelyvaiheeseen, jos muutettavaa ei enää ole. Seuraavaksi tuleva viimeistelyvaihe voi olla ajallisesti hyvin pitkäkin. Vaihe työllistää paljon, koska tarkoituksena on viimeistellä kehittämistoiminnan raportti sekä tuotos. Vaiheessa päävastuu on opiskelijoilla, mutta mukana viimeistelyssä voi olla muitakin toimijoita. Esimerkiksi tuotosta esiteltäessä käyttäjille, voidaan samalla kerätä heiltä palautetta. (Salonen 2013, 18.)

Tarkistusvaiheessa tapasimme MARAK-työryhmän sovitusti joulukuussa ja kävimme heidän kanssaan keskustelua tuotoksestamme. Sähköisen kyselyn perusteella työryhmäläiset halusivat kysymykset muotoon, joihin voi vastata valmiilla vastauksilla. Tuotokseen tutustuttaessa työryhmästä kuitenkin nousi selkeästi esille se, että he haluavatkin muuttaa kysymykset kuvailevampaan muotoon, jolloin valmiit vastaukset eivät ole sopivia. Työryhmässä nousi esille, että työntekijä pääsee valmiiden vastauksien avulla liian helpolla ja ne rajaavat asiakkaan vastauksia, joten tärkeitä tietoja voi jäädä saamatta. Päätimme yhteisesti työryhmän jäsenten kanssa, että otamme jälkiseurantalomakkeesta *kyllä, ei/en, ei tietoa* osion pois ja muokkaamme kysymykset kuvailevampaan muotoon.

Tapaamisen loppuun jätimme aikaa myös omalle kysymykselle. Esitimme tapaamisessa kysymyksen liittyen lomakkeen ohjeistukseen ja työryhmän jäseniltä tuli toive, että lomakkeessa olisi ohjeistus. Ohjeistuksen tulisi sisältää miksi jälkiseurantalomaketta käytetään. Kirjoitimme kaikki kommentit ylös paperille, jotta pysyimme toteuttamaan muutokset myöhemmin tuotokseen. Sovimme tapaamisen lopussa, että teemme sovitut muutokset ja jälkiseurantalomake on valmis tammi-kuussa. Joulukuun tapaaminen oli viimeinen työryhmän kanssa.

Jatkoimme jälkiseurantalomakkeen muokkaamista työryhmän kommenttien mukaisesti. Poistimme vaihtoehtoiset kysymykset ja muokkasimme kysymyksiä kuvailevimiksi, säilyttäen kuitenkin kysymyksien alkuperäisen tarkoituksen. Lisäsimme jälkiseurantalomakkeeseen työryhmäläisiä varten lisäkysymyksiä, joita heidän on tarkoitus hyödyntää asiakasta haastateltaessa.

Tuotoksen valmistuttua lähetimme sen sähköpostitse yhteyshenkilöllemme ja kysyimme kommentteja. Yhteyshenkilömme oli sitä mieltä, että neljä lomakkeen kysymyksistä vaatii yksinkertaistamista, eli kysymysten muotoilua ja rakennetta tuli muuttaa. Tämä sen vuoksi, jotta työryhmän jäsenet ja asiakas ymmärtävät kysymyksen haastateltaessa. Teimme muutokset ja lähetimme muokatun version uudestaan tarkistettavaksi yhteyshenkilöllemme. Yhteyshenkilömme näkökulmasta jälkiseurantalomakkeen kysymykset olivat nyt selkeitä ja hyviä, joten hän totesi jälkiseurantalomakkeen käyttökelpoiseksi ja valmiiksi jälkiseurannan toteuttamiseen.

8.5 Valmis tuotos

Kehittämishankkeen tuloksena saadaan yleensä jonkinlainen tuotos. Konkreettinen tuotos voi olla esimerkiksi opas, esite, toimintapäivä, malli tai kansio. Toiminnallinen opinnäytetyö eroaa tässä tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä, koska tutkimuksellisessa opinnäytetyössä tuloksena syntyy uutta tietoa. (Salonen 2013, 19.)

Opinnäytetyömme tuotoksenamme on jälkiseurantalomake, joka on toteutettu Word ohjelmalla. Lomakkeen nimi on MARAK-työryhmän jälkiseurantalomake.

Lomakkeen alussa on ohjeistus siitä, mikä jälkiseurantalomakkeen tarkoitus on. Lomakkeen ohjeistuksessa käydään myös läpi, miten lomaketta tulee käyttää ja mitä asiakkaalle tulee kertoa lomakkeen käytöstä. Lomakkeen alkuun on lisäksi tehty tilaa haastattelupäivämäärän sekä asiakkaan tunnistenumeron merkitsemiselle. Jokaisella kysymyksellä on oma kommenttikenttä, johon työryhmän jäsen kirjoittaa asiakkaalta saadut tiedot.

Jälkiseurantalomake koostuu kymmenestä erilaisesta kysymyksestä, jotka kartoittavat asiakkaan nykyistä elämäntilannetta ja kokemusta MARAK-työryhmästä. Jälkiseuranta lomakkeen kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä keskitytään kartoittamaan asiakkaan tämän hetkistä tilannetta. Kysymyksissä kartoitetaan, miten asiakkaan tilanne on muuttunut MARAK-työryhmän jälkeen ja onko hän tällä hetkellä parisuhteessa. Lisäksi asiakkaalta kysytään, onko hän joutunut kokemaan väkivaltaa tai sen uhkaa uudelleen. Neljännellä kysymyksellä haetaan asiakkaalta tietoa lasten tilanteesta, jos heitä oli mukana MARAK-prosessissa.

Jälkiseurantalomakkeen kuusi viimeistä kysymystä on suunnattu kartoittamaan asiakkaan kokemusta MARAK-työryhmän työskentelystä ja kuinka suunnitellut toimenpiteet ovat toteutuneet. Asiakkaalta kysytään hänen kokemustaan siitä, onko työryhmästä ollut apua sekä onko asiakas käyttänyt työryhmän suosittelemia palveluita ja ovatko ne toteutuneet. Lisäksi asiakkaalta kysytään, onko hän saanut osallistua työskentelyprosessiin riittävästi ja minkälaisena hän on kokenut MARAK-prosessin. Viimeinen kysymys on suunnattu vapaalle palautteelle mitä asiakas voi antaa MARAK-työryhmälle ja onko asiakkaalla kehitysideoita työryhmälle.

Jälkiseurantalomakkeen kysymyksien lisäksi sulkuihin on laitettu lisäkysymyksiä helpottamaan työryhmän jäsenen työtä. Työn helpottamisen lisäksi yhteneväisillä lisäkysymyksillä saadaan asiakkaan vastauksiin samankaltaisuuksia, joka helpottaa mahdollista jatkotyöskentelyä. Viimeistä kysymystä mukaan lukien, jokaisen kysymyksen jälkeen on suluissa tarkentavia kysymyksiä 1–2 kappaletta. Tarkentavat kysymykset ovat myös asiakkaan avuksi, koska ne voivat herätellä asiakkaassa ajatuksia, joita ainoastaan yhdellä kysymyksellä ei saada esille.

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

Jälkiseurantalomakkeesta muodostui kokonaisuus, johon me sekä toimeksiantaja olemme tyytyväisiä. Olimme alustavasti ajatelleet lomakkeen tiiviimmäksi kokonaisuudeksi, mutta ymmärsimme laadun kärsivän, jos kysymyksiä karsittaisiin pois. Taulukkona toteutettu jälkiseurantalomake on selkeä ja käytännöllinen. Lomakkeeseen voi merkitä vaadittavat tiedot asiakkaasta ja asiakkaan vastauksille on jätetty kirjaamistilaa. Taulukko on toimiva ratkaisu niin sähköisesti käytettynä, kuin paperillisenakin. Word-tiedosto mahdollistaa tiedoston tallentamisen myös työryhmän jäsenten omalle tietokoneelle.

Kaasinen-Wickman on kirjoittanut, että moniammatillinen työskentely on onnistunut silloin, kun uhri tietää mistä on kysymys. Työntekijän velvollisuus on kertoa uhrille mitkä ovat tavoitteet ja tarkoitus toiminnassa. Työntekijän tulee myös käyttää uhrin kieltä, ei ammattiterminologiaa. (Kaasinen-Wickman 2014.) Jälkiseurantalomakkeen kysymyksiä muotoiltaessa otimme huomioon yhteyshenkilöämme konsultoiden, minkälaista kieltä voimme tuotoksessa käyttää, jotta se on kaikille ymmärrettävää. Jälkiseurantalomakkeen alkuun kirjoitettiin myös ohjeistus, joka selventää tuotoksen tarkoitusta niin työntekijöille, kuin myös asiakkaalle. Lomakkeen kysymykset ovat kattavia ja kuvailevia, jonka vuoksi uskomme, että työryhmä saa kattavasti tietoa työskentelystään, että asiakkaan nykyisestä elämäntilanteesta.

Kehittämistoiminta nähdään sosiaalisena prosessina, joka vaatii aktiivisesti mukana olemista. Jotta kehittäminen on hyödyllistä ja tuloksellista, on projektikirjallisuuden mukaan pidettävä alusta asti suunnittelussa sekä valintojen teossa mukana tärkeimmät sidosryhmät. Sidosryhmillä tarkoitetaan meidän tilanteessamme työryhmän jäseniä. Näin voidaan prosessin aikana turvata kaikkien tarpeiden sekä intressien huomioon ottaminen. (Toikko & Rantanen 2009, 89–90.)

Opinnäytetyöprosessin aikana osallistimme työskentelyyn MARAK-työryhmän jäseniä, jotta tuotos vastaisi mahdollisimman hyvin heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Osallistavina menetelminä meillä oli käytössä benchmarking ja sähköinen kysely. Sähköisen kyselyn toteuttamiseen liittyi kuitenkin riskejä, kuten väärin laaditut kysymykset ja vastaamattomuus. Saimme muotoiltua sähköisestä kyselystä kuitenkin toimivan kokonaisuuden ja se toimi hyvin tiedonkeruumenetelmänä. Sähköisen kyselyn, benchmarkingin ja asiantuntijan kuulemisen avulla saimme jälkiseurantalomakkeesta tarpeiden mukaisen. Jälkiseurantalomakkeen kehittäminen oli haasteellista tiedon vähäisyyden vuoksi. MARAK-työprosessin viimeisestä vaiheesta jälkiseurannasta ei ole paljoa tietoa, luultavasti siksi, koska sitä ei Suomessa toteuteta. Tämän vuoksi prosessissamme käyttämät menetelmät tuli valikoida tarkkaan, jotta saimme tarvittavat tiedot jälkiseurantalomakkeen toteuttamiseen.

Opinnäytetyöt sisältävät teoreettisen viitekehyksen, jotka sisältävät tutkimukseen liittyvien teorioiden kokoelman ja koostuvat monista erilaisista näkökulmista. Teoriaa voidaan käyttää myös kertomaan asioista, joista ei vielä tiedetä, eli mitkä aihepiirit sisältävät aukkoja. Teoriaksi ovat sopivia esimerkiksi mallit ja ideat, jotka on kertonut alan tutkija tai teoreetikko. (KvaliMOTV 2019.) Opinnäytetyö perustuu teorian tietoon, jonka vuoksi täytyi etsiä kriittisellä silmällä teoriaa eri lähteistä. Me pyrimme käyttämään työssämme kirjallisuudesta löytyviä lähteitä aina kun se oli mahdollista. Teoriakirjallisuutta löytyi lähisuhdeväkivallasta hyvin, mutta lähisuhdeväkivallan kanssa työskenteleminen sekä MARAK-toimintamalli olivat haastavampia käsitteitä.

MARAK-toimintamallista ei ollut paljoa tietoa edes internetissä vain ainoastaan tietyillä suomalaisilla julkaisijoilla. Päätimme etsiä englanninkielisiä lähteitä, koska MARAK-toimintamalli on alun perin lähtöisin Englannista. Huomasimme, että englantilaiset lähteet eivät olleet läheskään niin selkeitä ja kattavia kuin suomenkieliset sivustot. Englannissa kirjoitetut tekstit olivat osittain alueellisesti kirjoitettuja. Esimerkiksi MARAK-toimintamallin prosessia on aukaistu, mutta tekstit kattoivat vain tietyt kaupungit Englannissa. Pohdimme myös, että jo Suomen alueella MARAK-työryhmillä voi olla erilaisia käytäntöjä ja MARAK menetelmänä voi

toteutukseltaan poiketa paljonkin verrattain Englantiin. Päätimme siis keskittyä Suomessa kirjoitettuihin lähteisiin, jotta pystymme varmistamaan luotettavuuden.

Prosessia ohjaavana mallina meillä oli työssämme konstruktivistinen malli. Tämä malli sopi meidän prosessiimme hyvin, koska prosessin aikana tapahtui käytännössä paljon edes takaisin liikkumista eri vaiheiden välillä. Tämä malli ei kuitenkaan ollut meidän ensimmäinen valintamme, vaan aluksi käytimme lineaarista mallia. Prosessin aikana kuitenkin huomasimme, että lineaarinen malli ei ole meille oikea valinta. Lineaarisen mallin vaiheistus oli mielestämme selkeää, mutta malli ei vastannut käytännössä tapahtuvia asioita. Koimme opinnäytetyöprosessia ohjaavan mallin tarpeelliseksi, koska se helpotti meitä hahmottamaan prosessin kulkua jo alkuvaiheessa.

Meille oli tärkeää saada opinnäytetyöprosessista mahdollisimman vaivaton MARAK-työryhmän jäsenille. Työryhmän jäsenet ovat eri organisaatioista ja he koontuvat ainoastaan kerran kuukaudessa samaan paikkaan käymään asiakastapauksia läpi. Tämän vuoksi emme halunneet viedä liikaa työryhmän työskentelyaikaa, vaan pidimme puheenvuoromme MARAK-kokouksissa tiiviinä. Suunnitelimme myös opinnäytetyön menetelmät mahdollisimman vaivattomiksi toteuttaa MARAK-työryhmäläisten näkökulmasta. Näin varmistimme, että jokaisella on mahdollisuus osallistua opinnäytetyöprosessiimme, emmekä vieneet työryhmän jäsenten aikaa asiakkailta.

Sosiaalihuoltolaissa painotetaan asiakkaiden osallistamista ja kuulemista. Asiakkailta saadun palautteen avulla, asiakkaalla on mahdollisuus kehittää käyttämänsä palvelua tehokkaammaksi. (Hinkka, Keskikylä, Krook, Kukkasniemi-Mäkinen, Mäkelä, Mäki-Fränti, Pasto, Pietilä, Raatikainen, Siren, Tuominen, Viinämäki 2015, 6.) Jälkiseurantalomakkeella kerätty tieto asiakkailta antaa työryhmän jäsenille avun työprosessin kehittämiseen ja perusteen osallistua MARAK-työryhmään. Työryhmän toiminta ja sen hyödyt voivat olla vielä sosiaalialan ammattilaisillekin tuntemattomat. Tämän vuoksi esimerkiksi työnantajan voi olla helppo kyseenalaistaa työryhmään osallistumisen tarkeys. Jälkiseurannan tulosten pohjalta voidaan mahdollisesti perustella MARAK-työryhmän hyötyjä asiakkaan sekä

työntekijän näkökulmasta. Työprosessin kehittäminen antaa myös työntekijöille mahdollisuuden tehdä tehokkaampaa työtä lähisuhdeväkivaltaa vastaan.

Vaikka tavoitteenamme oli luoda työväline, jolla saadaan työntekijöille tietoa heidän työstänsä, voi tuotoksesta olla hyötyä myös asiakkaalle. Opinnäytetyössämme toimme aiemmin esiin tutkimuksia, joita on tehty MARAK-työryhmän vaikuttavuudesta. Tulokset kertoivat, että lähisuhdeväkivallan kokeminen on vähentynyt työryhmään osallistumisen jälkeen. Tutkimuksista ilmeni selkeästi MARAK-työprosessin hyödyt, joten koimme, että prosessin kehittäminen vielä toimivammaksi on tärkeää. Jälkiseurannan toteuttaminen mahdollistaa uudelleen yhteydenoton asiakkaaseen. Väkipalalta on kierre, joten asiakas saattaa palata väkivaltaiseen suhteeseen ammattiavusta huolimatta. Jälkiseuranta mahdollistaa asiaan ohjaamisen uudelleen palveluihin, jos henkilö kokee vielä lähisuhdeväkivaltaa. Yhteydenotto voi olla asiakkaalle ratkaiseva tekijä irrottautua väkivallan kierreestä.

Asiakkaan kanssa työskennellessä tulee työntekijän jättää ammattiterminologia pois puheesta. Tällä tavoin varmistetaan, että asiakas ymmärtää työntekijän kerrotut asiat. Niin kirjaamisessa kuin vuorovaikutustilanteissa työntekijän velvollisuus on puhua asiallisella, ymmärrettävällä ja selkeällä kielellä. Esimerkiksi kirjoitettaessa tekstejä työntekijän tulee käyttää arkista kieltä, jotta asiat kirjoitetaan niin kuin niistä on asiakkaan kanssa keskusteltu. (Haapala, Jäppinen, Kärki, Kääriäinen, Laaksonen, Penttilä, Sahala 35, 2011.)

MARAK-työryhmän jäsenillä oli selkeästi yhteneväisiä tarpeita ja toiveita, jotka ilmenivät MARAK-kokouksissa esille tulleista asioista sekä sähköisen kyselyn vastauksista. Meidän täytyi osata huomioida silti myös asiakkaan näkökulma jälkiseurantalomaketta toteuttaessa. Pohdimme kysymysten asettelua sekä kävimme yhteyshenkilömmekin kanssa keskustelua siitä, millaista kieltä voimme jälkiseurantalomakkeessa käyttää. Pidimme mielessä, että asiakkaan tulee ymmärtää, mitä häneltä kysytään, eikä kysymyksissä voi olla ammattiterminologiaa. Saimme yhteyshenkilöltä tietoa siitä, millaisella kielellä asiakkaille puhutaan MARAK-prosessin aikana, joten osasimme muotoilla kysymykset asiakkaalle sopivaksi ja ymmärrettäväksi.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekijöiden vastuulla on aina ottaa huomioon eettiset kysymykset. Eettiset kysymykset kulkevat mukana koko prosessin ajan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23.) Jo ennen prosessin aloittamista tekijän täytyy selvittää perusteellisesti, mikä on opinnäytetyön hyöty ja onko työ toteuttamisen arvoinen. (Kamk – University of Applied Sciences 2020.) Lisäksi yksi tärkeimmistä asioista, joka tulee pitää mielessä koko prosessin ajan, on välttää epärehellisyyttä. Esimerkiksi plagiointi, joka tarkoittaa toisten tekstien omimista, on ehdottomasti suuri eettinen rikkomus. Plagiointi on seurasta puutteellisista lähdemerkinnöistä. Toisena suurena asiana on tarkka raportointi. Menetelmät, joiden avulla tutkimus on tehty, täytyy avata lukijoille ja puutteet, joita prosessin aikana on tullut julki, on myös kerrottava. (Hirsjärvi ym. 2007, 23–26.)

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa meille oli selkeää, että haluamme aiheemme liittyvän työskentelyyn väkivallan uhrien kanssa. Pohdimme kuitenkin toimeksiantajan selkiytyessä paljon eri opinnäytetyön aiheita, joista he hyötyisivät kaikkein eniten. Kävimme keskustelua yhteyshenkilön kanssa ehdotuksista ja esiin nousi lasten kanssa työskentelyn kehittäminen turvakodilla. Aiheemme kuitenkin muuttui MARAK-työryhmästä nousseen selkeän tarpeen vuoksi. Pohdimme tulevan opinnäytetyömme tarpeellisuutta ja mitä vaikutuksia sillä voi olla työskentelyyn väkivallan uhrin kanssa. Opinnäytetyöllämme ei suoranaisesti ollut tarkoitus olla vaikutusta lähisuhdeväkivallan uhrin, sillä työväline kehitettiin työntekijöiden tarpeeseen. Kuitenkin jo opinnäytetyön alkuvaiheessa oli selkeää, että MARAK-työprosessin kehittämisellä voi olla suuri merkitys työryhmän jäsenten lisäksi uhrille. Koimme, opinnäytetyömme aiheen tärkeäksi ja näimme, että sillä voi olla mahdollisuus myös jatkokehitys ideoille.

Pohdimme prosessin aikana työryhmän jäsenten anonymiteettiä. Teetimme prosessin aikana heille sähköisen kyselyn, joka tuli palauttaa sähköpostitse meille. Sähköpostin käytön vuoksi, anonymiteetti ei pysynyt kyselyyn vastaajilla. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että me tiedämme ketä MARAK-työryhmän jäsenet ovat, joten vastausten lähetykselle sähköpostitse ei paljasta meille uutta

tietoa työryhmän jäsenistä. Keskityimme prosessin aikana siihen, että sähköisen kyselyn vastaukset olivat ainoastaan meidän tiedossamme, jotta anonymiteetti pysyisi mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyöstämme keskusteltaessa viittasimme myös aina MARAK-työryhmän jäseniin.

Tutkimusta tehdessä tulee ottaa huomioon muiden tutkijoiden tekemä työ eli viitata käytettyihin lähteisiin oikealla tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Opinnäytetyötä tehdessä olemme olleet tarkkoja siitä, että jokainen lähde on lähdeluettelossa ja tekstin sisäiset viitteet ovat merkittyinä tekstiin. Olemme noudattaneet merkinnässä Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportointiohjetta, jotta lähdemerkinnät ovat tehty oikealla tavalla. Lähdekritiikki on tärkeä osa tutkimusta. Tutkimustieto on nopeasti muuttuvaa, joten tutkijan tulisi suosia ajan tasalla olevia lähteitä. (Hirsjärvi ym. 2007, 109.) Opinnäytetyömme aiheesta kaikkea tarvittavaa tietoa ei löytynyt kirjallisuudesta, vaan käytimme paljon apuna internetistä löytyvää tietoa. Pyrimme keräämään tietoa tunnetuilta julkaisijoilta mahdollisimman tuoreista lähteistä.

Opinnäytetyömme luotettavuus näkyy dokumentoinnissa. Olemme aukaisseet lukijalle opinnäytetyön prosessin jokaisen vaiheen. Vaiheita avatessamme pidimme mielessä, että lukijan tulisi pystyä toistamaan toteutuksemme. Prosessin selkeyttämiseksi hahmottelimme myös kaavion, jossa selkeästi näkyi, missä vaiheessa on tapahtunut mitään. Opinnäytetyössämme seurasimme konstruktivisen mallin vaiheita, jonka avulla prosessimme kulki vaihe vaiheelta tuotoksen valmistumiseen. Olemme selittäneet auki myös termit, joita tekstissä käytämme sekä avanneet menetelmät, jotka olemme valinneet. Liitteisiin olemme lisänneet erilaiset lomakkeet, joista tekstissä puhumme ja sähköisen kyselyn rungon, jotta lukijalla on samat tiedot kuin meillä.

Tutkimusetiikan näkökulmasta on tärkeää myös noudattaa yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta tutkimustyössä. Luotettavuuteen ja eettisyyteen tutkimuksella kuuluu myös tarvittavien tutkimuslupien hakeminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Meidän tuli hakea tutkimuslupa Siun Sotelta. Tutkimusluvan hakeminen kesti meidän kohdallamme noin kaksi kuukautta. Tutkimuslupaa hakiessamme pidimme työryhmän ajan tasalla sähköpostitse. Ilmoitimme, kun

lupa oli tullut hyväksyttynä takaisin ja informoimme mitä seuraavaksi tapahtuu. Välitimme tutkimusluvan myös yhteyshenkilöllemme.

Luotettavuus kehittämistoiminnassa on sama kuin käyttökelpoisuus. Tiedon, joka syntyy kehittämistoiminnasta, täytyy olla hyödyllistä. Luotettavuuteen on sidonnaisena prosessiin osallistuvien omistautuminen, koska prosessiin sitoutumisella on merkitystä esimerkiksi aineistojen sekä tuotosten luotettavuudessa. (Toikko & Rantanen 2009, 121–124.) Huomioimme sähköisen kyselyn ja asiantuntijan toiveet sekä työryhmän valitsevat lomakkeet, jotta pystyimme vastaamaan MARAK-työryhmän tarpeisiin. Vaikka osallistimme opinnäytetyömme tuotoksen kannalta keskeisiä henkilöitä, jäimme pohtimaan sähköisen kyselyn vastauksien luotettavuutta. Puolet MARAK-työryhmän jäsenistä vastasivat kyselyyn, joten osan työryhmäläisten ääni jäi pois tuotoksen toteutuksesta. MARAK-työryhmän jäsenet, jotka eivät vastanneet sähköiseen kyselyyn saivat kuitenkin mahdollisuuden tuoda äänensä kuuluviin viimeisimmässä MARAK-kokouksessa. Pohdimme, että tämä voi olla yksi syy sille, miksi opinnäytetyöprosessin viimeistely ja päättämisvaiheessa tuotokseen tuli vielä suuria muutoksia.

9.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet paljon uutta. Olemme oppineet lähisuhdeväkivaltatyöstä, moniammatillisesta tiimityöstä sekä MARAK-toimintamallista. Aiheeseen on ollut mielenkiintoista perehtyä, koska molemmat haluamme työskennellä näiden asioiden kanssa tulevalla sosionomin urallamme. Olemme myös käyneet läpi uudenlaisen prosessin, joka on opettanut kehittämisprosessin käytännön taitoja sekä pitkäjänteisyyttä.

Kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta opinnäytetyön toteuttamisesta. Siksi prosessin vaiheet olivat meille molemmille uusia. Haasteellisimmaksi vaiheeksi koimme tietoperustan rakentamisen. Alkuvaiheessa teoriaa oli liian laajasti ja karsiessamme sitä, se meni liian suppeaksi. Vaihe vaati pitkäjänteisyyttä ja se muovautui melkein koko opinnäytetyöprosessimme ajan, jotta lopulta saimme toimivan kokonaisuuden kasaan. Opimme kokoamaan toimivan tietoperustan ja käyttämään monipuolisesti sekä kriittisesti tarkastellen lähteitä.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska moniammatillista työskentelyä kehitetään sosiaalialalla. Pian aloittelevina sosionomeina moniammatillisen yhteistyön haasteiden ja mahdollisuuksien ymmärtäminen on tärkeää. Moniammatillisen yhteistyön yleistyessä, myös me tulemme työskentelemään moniammatillisissa tiimeissä tulevaisuudessa. Tämän vuoksi koimme tarpeelliseksi syventyä teoriakirjallisuuden avulla moniammatilliseen yhteistyöhön. Lisäksi lähisuhdeväkivalta aiheena puhuttaa yhä enemmän, joten oli tärkeää syventää tietoisuuttamme lähisuhdeväkivallasta ja varsinkin uhri näkökulmasta. Tulevaisuuden työssämme voimme kohdata lähisuhdeväkivallan uhreja monissa eri sosiaalialan palveluissa.

Opinnäytetyöprosessin ajan teimme yhteistyötä toimeksiantajan sekä opinnäytetyön ohjaajien kanssa. Kaikki me kolme osapuolta teimme töitä saman tavoitteen eteen, mutta jokaisella oli tuotokseen omat näkemykset ja mielipiteet. Välillä tuntui haastavalta vastata opinnäytetyön ohjaajien sekä toimeksiantajan eriäviin odotuksiin. Prosessissa mukana olevien osallistujien näkökulmat voivat olla hyvinkin erilaisia, koska asiaa tarkastellaan eri näkökulmista.

Kohtasimme opinnäytetyöprosessimme aikana haasteisiin, kun yhteistä aikaa oli välillä haastavaa sopia. Opinnäytetyöprosessin aikana keväällä 2019 olimme esimerkiksi vaihto-opiskelun vuoksi eri maissa. Tämä tarkoitti meidän kohdallamme, että yksi haasteista meillä oli suuri aikaero. Tämän jälkeen kesän me odotimme tutkimuslupaa, joka toi työskentelyymme suuren tauon. Välillä opinnäytetyöprosessissamme tuli suurilta tuntuvia taukoja, jotka helposti sekoittivat aikatauluttamamme. Eri maissa työskentelyn jälkeen pääsimme työstämään opinnäytetyötämme samassa maassa, mutta eri kaupungeissa. Työvälineenä kommunikoinnissa käytimme paljon Skypeä. Skypen välityksellä oli toimivaa jakaa tehtäväalueita, suunnitella tulevaa ja pohtia eri asioita prosessin varrella.

9.4 Jatkokehitysideoita

Tuotoksemme seuraavana jatkokehitys mahdollisuutena on jälkiseurantalomakkeen toimivuuden arvioiminen. Me emme opinnäytetyöprosessimme aikana pystyneet arvioimaan jälkiseurantalomaketta käytännössä, sillä se ei ollut ajallisesti mahdollista. Asiakkailta olisi täytynyt olla suostumus jälkiseurannan toteuttamiseen, joka olisi kysytty MARAK-kokouksien aikana. Asiakkaalle on informoitava MARAK-prosessin aikana, mitä jälkiseuranta on ja mitä se asiakkaalta vaatii. Jälkiseurannan kokeilun ja arvioinnin voi siis toteuttaa, kun edellä mainitut asiat on hoidettu. Puolen vuoden tai vuoden päästä asiakkaan suostumuksesta, esimerkiksi opiskelijat voivat toteuttaa opinnäytetyönänsä arvioinnin jälkiseurantalomakkeesta. Jos lomake koetaan toimivaksi ja hyödylliseksi, se voi toimia esimerkkinä Suomen muiden alueiden MARAK-työryhmille.

Jälkiseurantalomaketta tehdessämme otimme huomioon asiakkaan yksityisyyden. Yksi syy tähän oli jälkiseurannasta saatujen vastauksien tilastointi. Jälkiseurantalomakkeen alussa ei kysytä nimeä tai henkilötunnusta, jotta asiakkaan yksityisyys säilyy. Näin tulevaisuudessa on mahdollisuus käsitellä MARAK-työryhmän ulkopuolisten henkilöiden toimesta jälkiseurantalomakkeita luottamuksellisesti, jos tilastointia halutaan toteuttaa. Tilastoinnin avulla pystyttäisiin esimerkiksi selvittämään kuinka monella väkivalta tai sen uhka on loppunut. Ihanne tilanteessa jälkiseurantalomake saataisiin käyttöön Suomen laajuisesti, joten myös MARAK-työryhmien hyödyllisyyttä voitaisiin mitata alueellisen tilastoinnin lisäksi suuremmalla skaalalla.

Lähteet

- Ahola, M. & Ahola, T. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Lyhytterapiainsituutti Oy.
- Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Amnesty International. 2019. Naisiin kohdistuva väkivalta. <https://www.amnesty.fi/tyomme/teemat/naisiin-kohdistuva-vakivalta/>. 24.9.2019.
- Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Arviointiraportti. 2014. MARAK – moniammatillista apua väkivallan uhrille. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116230/URN_ISBN_978-952-302-240-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 09.03.2019.
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2019. Tunnista väkivalta. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#1545922590817-77e3c3da-659d>. 12.9.2019.
- Essel, S., Rantanen, T. & Rossinen, J. 2017. Väkivaltarikokset. Teoksessa Åberg, L. (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 49–66.
- Helin, R. 2016. Onnistunut moniammatillinen yhteistyö terveys- ja sosiaalityöntekijöiden kirjoituksissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99089/GRADU-1464349049.pdf?se->. 17.10.2019.
- Hinkka, M. Keskikylä, S. Krook, P. Kukkasniemi-Mäkinen, M. Mäkelä, T. Mäki-Fränti, M. Pasto, M. Pietilä, S. Raatikainen, S. Siren, M. Tuominen, T. Viinamäki, J. 2015. IDEAKIRJA – Sosiaalialan kehittämiseen. <https://www.innokyla.fi/documents/812440/0/SOS-IDEAKIRJA+s%C3%A4hk%C3%B6inen.pdf/b200b89b-ca3e-41c3-ae27-d472bcc6cb25>. 18.12.2019.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Houtsonen, J., Husso, M., Mela, M., Niklander, E., Notko, M. & Peltonen, J. 2019. Meistä jokainen tuntee väkivallan kokijan tai tekijän – lähisuhdeväkivallan merkkien tunnistamisessa kuitenkin puutteita. THL-Blogi. 22.8.2019. <https://blogi.thl.fi/meista-jokainen-tuntee-lahisuhdevakivallan-kokijan-tai-tekijan-lahisuhdevakivallan-merkkien-tunnistamisessa-kuitenkin-puutteita/>. 30.9.2019.
- Innokylä. 2015. Väkivaltatyön käytännön toimintatapojen kehittäminen Itä-Suomessa. <https://www.innokyla.fi/documents/1354695/0/V%C3%A4ist%C3%B6loppuraportti-FINAL.docx/8d8cafa4-3369-42de-861c-dbb503acde7a>. 17.10.2019.
- Jäppinen, A. Kärki, J. Kääriäinen, A. Laaksonen, M. Penttilä, M. Sahala, H. Tapolahaa, M. 2011. Asiakastyön dokumentointi sosiaalihuollossa. Sosiaalialan tietoteknologiahankke. <http://www.token.fi/loader.aspx?id=f446137e-f186-4c56-ac18-e1ccaf804dd6>. 18.12.2019.

- Kaasinen-Wickman, J. 2014. Moniammatillinen yhteistyö asiakkaan näkökulmasta. https://www.avi.fi/documents/10191/2206315/KAASINEN-WICKMAN_Esity+moniammatillinenyhteisty%C3%B6%281%29.pdf/ffa5c31f-03c1-4d50-80ea-349b34ed3988. 15.04.2019.
- KAMK – University of Applied Sciences. 2020. Eettiset suositukset. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset>. 30.1.2020.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Kivari, T. & Tuorila, T. 2014. Naisiasiakkaiden kokemuksia marak-työmenetelmästä Oulussa. Oulun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82269/Kivari_Taina_ja_Tuorila_Tanja.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 18.09.2019.
- Kjällman, P. & Åberg, L. 2017. Rikoksen aiheuttamat seuraukset uhrille. Teoksessa Åberg, L. (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–24.
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hanke. <http://oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/moniammatillinen-julkaisu.pdf>. 15.04.2019.
- KvaliMOTV. 2019. Teoria ja tutkimus. https://www.fsd.uta.fi/metodelmaopeus/kvali/L2_2.html. 20.12.2019.
- Metropolia. 2012. Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. <https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852#app-switcher>. 03.03.2019.
- Naisten Linja. 2019a. Palvelut. <https://www.naistenlinja.fi/palvelut/>. 12.09.2019.
- Naisten Linja. 2019b. <https://www.naistenlinja.fi/palvelut/puhelinpalvelu/>. 12.09.2019.
- Nettiturvakoti. 2019a. Turvallisuus lähisuhteissa. <https://nettiturvakoti.fi/tunnistavakivalta/turvallisuus-lahisuhteissa/>. 30.09.2019.
- Nettiturvakoti. 2019b. Väkivallan monet muodot. <https://nettiturvakoti.fi/tunnistavakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#vakivallan-kierre>. 20.3.2019.
- Nettiturvakoti. 2019c. Chat auttaa viikoittain. <https://nettiturvakoti.fi/info-ja-materiaali/chat/>. 12.09.2019.
- Nietola, V. 2011. Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Niva, M. & Tuominen, K. 2005. Benchmarking käytännössä. Turku: Oy Benchmarking Ltd.
- Nollalinja. 2019a. Turvakoti. https://www.nollalinja.fi/turvakoti/?gclid=EAlaIQobChMI2dmEwpfa5AIVhZSyCh1gLQ61EAAYASAAEglupfD_BwE. 18.9.2019.
- Nollalinja. 2019b. Tietoa nollalinjasta. <https://www.nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/>. 12.09.2019.
- October, M. & Piispa, M. 2017. Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. Yhteiskuntapolitiikka 83 (3), 304-312.
- October, M. 2017. Monialainen MARAK-toimintamalli. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/documents/605877/3375830/Martta+October+MARAK.pdf/ec2b4786-c2c1-4d32-9fa4-0a3175b996c6>. 25.09.2019.

- Opintokeskus Sivis. 2020. Arviointitiedon kerääminen ja käyttö. <https://www.ok-sivis.fi/jarjestoarvioinnin-ilmansuuntia/arvioinnin-taustaa/arviointitiedon-kerääminen-ja-kaytto.html>. 30.1.2020
- Peda.net. 2020. Asiantuntijuus. <https://peda.net/jyu/hankkeet/onnistu-yhdess%C3%A4/avaimet/1ktjya/asiantuntijuus>. 29.1.2020.
- Perkkilä, P & Valli, R. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–128.
- Pohjannoro, H. & Taijala, B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/8232/pohjannoro.hannu.taijala.beata.pdf?sequence=2>. 1.10.2019.
- Raiskauskriisikeskus Tukinainen. 2019. Kriisituki. <https://tukinainen.fi/kriisipalvelut/>. 12.09.2019.
- Reducing the Risk of Domestic Abuse. 2019. MARAC. <https://www.reducingtherisk.org.uk/cms/content/marac>. 28.11.2019.
- Rikoksentorjuntaneuvosto. 2019a. Lähisuhdeväkivalta. <https://rikoksentorjunta.fi/lahisuhdevakivalta>. 09.03.2019.
- Rikoksentorjuntaneuvosto. 2019b. Väkivalta. <https://rikoksentorjunta.fi/vakivalta>. 16.04.2019.
- Rikoksentorjuntaneuvosto. 2019c. MARAK. <https://rikoksentorjunta.fi/marak>. 13.3.2019.
- Rikosuhripäivystys. 2019a. Lähisuhdeväkivalta voi koskettaa jokaista. <https://www.riku.fi/fi/erilaisia+rikoksia/lahisuhdevakivalta/>. 12.09.2019.
- Rikosuhripäivystys. 2019b. Rikosuhripäivystys. <https://www.riku.fi/fi/rikosuhripaivystys/>. 12.09.2019.
- Robinson, A. 2004. Domestic Violence MARACs Multi-Agency Risk Assessment Conferences for Very High-Risk Victims in Cardiff Wales A Process and Outcome Evaluation. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/237442284_Domestic_Violence_MARACs_Multi-Agency_Risk_Assessment_Conferences_for_Very_High-Risk_Victims_in_Cardiff_Wales_A_Process_and_Outcome_Evaluation. 09.03.2019.
- Salonen, K. 2013. Kehittämishankkeen vaiheet ja sisällöt. Turun ammattikorkeakoulu. https://moodle.karelia.fi/pluginfile.php/126636/mod_resource/content/1/Salonen_tutkekirja.pdf. 26.09.2019.
- Siukola R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019a. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen. <https://stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>. 15.04.2019.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019b. Työryhmä: lähisuhdeväkivallan sovittelun käytännöille tarvitaan yhteiset kriteerit. https://stm.fi/artikkeli/-/aset_publisher/tyoryhma-lahisuhdevakivallan-sovittelun-kaytannoille-tarvitaan-yhteiset-kriteerit. 18.10.2019.
- Säävälä, H., Nyqvist, L. & Salonen, S. 2006. Väkivallan olemus. Teoksessa Säävälä, H., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. (toim.) Mies varikolle – Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakotiry, 17–30.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2006/2012. Kehittämistyön menetelmiä. https://thl.fi/documents/966696/1449811/tiedonhankinnan_menetelmia.pdf/9ae697f0-8473-40ee-af00-8e4493ee2129. 04.04.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. MARAK – parisuhdeväkivallan riskiarviointi. http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/hyvinvointi-hakussa/terveytta-lapista-2013-materiaalit/TL2013_Marak_Ewalds.pdf. 1.10.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Väkivallanmuodot ja rikoslaki. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/vakivallan-muodot-ja-rikoslaki>. 20.3.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Lähisuhdeväkivaltatyöhön työvälineitä ja palvelupolkuja, suodatinkartoituslomake ja MARAK. <https://www.youtube.com/watch?v=zvrbsxBTJi8>. 1.10.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017a. Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on?. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde. 20.3.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017b. Väkivallan ehkäisy. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy>. 28.10.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017c. MARAK-toimintamalli. <https://www.youtube.com/watch?v=3lgzLRLjScs>. 19.09.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Väkivallan vaikutukset. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta/vakivallan-vaikutukset. 11.9.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Lähisuhdeväkivalta 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lahisuhdevakivalta-2017>. 11.09.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019c. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy>. 1.10.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019d. LASTA-malli. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/lasta-malli>. 1.10.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019e. MARAK – moniammatillinen riskinarviointi. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/marak. 12.9.2019.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019f. MARAK-perehdytyspaketti. <https://thl.fi/documents/605877/1663634/MARAK+perehdytyspaketti+tyontekijalle.pdf/11c61dbe-d4b3-42a5-b4c6-73266a4872d4>. 20.03.2019.
- Tilastokeskus. 2019. Aikuisista perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreista 76,5 prosenttia naisia. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/rpk/2018/15/rpk_2018_15_2019-06-06_tie_001_fi.html. 11.09.2019.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 5.11.2019.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>. 19.04.2019.
- University of Eastern Finland. 2019. Benchmarking. <https://www.uef.fi/benchmarking>. 21.3.2019.
- Väestöliitto. 2019. Väkivallan yleisyys. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-yleisyys/. 26.9.2019.

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

MARAK- riskinarviointilomake

Uhrin nimi:

Päivä:

Tunnistenumero:

Selitä asiakkaalle, että nämä kysymykset esitetään asiakkaan oman turvallisuuden vuoksi ja hänen suojelemisekseen. Merkitse x:lla, kun kysytty asia täyttyy. Käytä lomakkeella olevaa kommenttitilaa tarvittaessa, esim. jos tieto on peräisin jostain muualta kuin uhrilta.	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Kommentteja
1. Onko käsiteltävästä väkivaltatapauksesta aiheutunut vammoja? (Mitä vammoja? Onko ensimmäinen kerta, kun tuli vammoja?)	☐	☐	☐	
2. Oletko erittäin peloissasi?	☐	☐	☐	
3. Mitä pelkää? Pelkäätkö uusia vammoja tai väkivaltaa? Kerro, mitä luulet (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi...) tekevän ja kenelle (mukaan lukien lapset)	☐	☐	☐	
4. Tunnetko olevasi eristyksissä perheestä/ystävistä, esim. yrittääkö (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi ...) estää sinua tapaamasta ystäviäsi/perhettäsi/lääkäreitä tai muita?	☐	☐	☐	
5. Oletko masentunut tai onko sinulla itsetuhoisia ajatuksia?	☐	☐	☐	
6. Oletko eronnut tai yrittänyt muuttaa erilleen (väkivallan tekijästä/tekijöistä) viimeisen vuoden aikana?	☐	☐	☐	
7. Onko teillä kiistaa yhteydenpidosta lapsiin?	☐	☐	☐	
8. Lähetääkö (...) jatkuvasti tekstiviestejä tai soittaa sinulle, ottaa yhteyttä sinuun tai seuraa, vainoaa tai ahdistelee sinua? (Kerro tarkemmin mitä ja uskotko, että hän tekee näin pelotellakseen tahallaan? Mieti, missä yhteyksissä ja millaista käyttäytyminen on)	☐	☐	☐	
9. Oletko raskaana tai oletko saanut lapsen lähiaikoina (viimeisten 18 kuukauden aikana)?	☐	☐	☐	
10. Tapahtuuko pahoinpitelyä useammin kuin aikaisemmin?	☐	☐	☐	
11. Onko väkivalta pahentumassa?	☐	☐	☐	
12. Yrittääkö (...) kontrolloida kaikkea mitä teet ja/tai onko hän erittäin mustasukkainen? (Ihmissuhteista, ketä tapaavat; "kytätäänkö" sinua kotona ja määrääkö hän esimerkiksi mitä vaatteita sinun tulee pukea. Ota huomioon kunniaan liittyvä väkivalta ja täsmennä käyttäytyminen.)	☐	☐	☐	

13. Onko (...) koskaan käyttänyt asetta tai muita esineitä vahingoittaakseen sinua?	☐	☐	☐	
14. Onko (...) koskaan uhannut tappaa sinut tai jonkun muun (niin että uskot sen olevan totta)? Sinut ☐ Lapsen ☐ Jonkun muun ☐	☐	☐	☐	
15. Onko (...)koskaan yrittänyt kuristaa/tukahduttaa tai hukuttaa sinut?	☐	☐	☐	
16. Sanooko tai tekeekö (...) sellaisia seksuaalisväritteisiä asioita, jotka tuntuvat sinusta pahoilta tai jotka satuttavat sinua tai jotain toista fyysisesti? (Jos jotain muuta henkilöä, ketä?)	☐	☐	☐	
17. Onko kukaan toinen henkilö uhkaillut sinua tai pelkäätkö jotain toista henkilöä? (Jos kyllä, tarkenna kuka ja miksi? Ota huomioon laajennettu perhepiiri, jos kyse kunniaan liittyvästä väkivallasta.)	☐	☐	☐	
18. Tiedätkö, onko (...) satuttanut ketään toista? (Tarkenna ketä, mukaan lukien lapset, sisarukset tai vanhemmat sukulaiset. Pidä mielessäsi kunniaan liittyvä väkivalta.) Lapsia ☐ Muita perheen jäseniä ☐ Ex-puolisoa ☐ Muita, ketä ☐	☐	☐	☐	
19. Onko (...) koskaan kohdistanut väkivaltaa eläimiin tai perheen lemmikkieläimeen?	☐	☐	☐	
20. Onko taloudellisia seikkoja, joita pitäisi ottaa huomioon? Esimerkiksi, oletko taloudellisesti riippuvainen (...), oletko sinä tai onko hän menettänyt äskettäin työpaikan tai onko muita taloudellisia ongelmia?	☐	☐	☐	
21. Onko (...) ollut viimeisen vuoden aikana lääkkeiden, huumeiden, alkoholin tai mielenterveyden kanssa ongelmia, jotka haittaavat normaalia elämää? (Jos kyllä, tarkenna mitä?) Huumeet/lääkkeet ☐ Alkoholi ☐ Mielenterveys ☐	☐	☐	☐	
22. Onko (...) koskaan uhannut tehdä tai yrittänyt itsemurhaa?	☐	☐	☐	
23. Onko (...) koskaan rikkonut lähestymiskieltoa, matkustuskieltoa, valvotun koevapauden ehtoja tai lasten tapaamisesta määrättyä sopimusta? (Voi olla tarpeen arvioida myös, miten nämä ovat toteutuneet pahoinpitelijän ex-kumppanin suhteen.) Lähestymiskielto ☐ Matkustuskielto ☐ Valvottu koevapaus ☐ Lasten tapaamissopimus ☐ Muita ☐	☐	☐	☐	
24. Tiedätkö, onko (...) ollut koskaan ongelmia poliisin kanssa tai onko hänellä rikoshistoriaa? (Jos kyllä, kerro tarkemmin). Parisuhdeväkivalta ☐ Seksuaalinen väkivalta ☐ Muu väkivalta ☐ Muu ☐	☐	☐	☐	
Kyllä vastaukset yhteensä				

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

MARAK- riskinarviointilomake

Ammattilaisen harkittavaksi: Onko muuta asiaan liittyvää tietoa (uhrilta saatua tai ammatillista), joka voi lisätä väkivallan riskiä? Mieti uhrin tilannetta, esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn, päihteiden väärinkäytön, mielenterveyden, kulttuuristen tai kielellisten kieli esteiden ja "kunniaan" perustuvien käytäntöjen ja vähättelyn kannalta. Onko uhri valmis sitoutumaan työskentelyyn?

Mitkä ovat uhrin ensisijaisimmat tarpeet hänen turvallisuuden parantamiseksi ja mitä apua uhri itse toivoo?

Pohdi pahoinpitelijän ammattia / harrastuksia – mahdollistavatko ne esim. aseisiin käsiksi pääsyn?

1. Onko perusteltua viedä tämä tapaus MARAK:iin? Kyllä ☐ Ei ☐

(kts.alla MARAK:n ohjaamisen kriteerit)

- Ammatilaisen arvio tilanteesta, oletko vakavasti huolissasi?
- 14 tai enemmän kyllä-vastauksia
- Poliisin tietoon tulleet perheväkivalta- kotihälytystehtävät viimeisen 12 kk aikana (3 kpl tai enemmän)

2. Arvioi kohdistuuko perheen lapsiin riskiä?

- **Kyllä** ☐, onko lastensuojeluilmoitus tehty (LsL 25§)? **Kyllä** ☐ **Ei** ☐
- **Ei** ☐ / **Ei lapsia** ☐

3. Täytä tarvittavat suostumuslomakkeet ja toimita ne MARAK- yhteyshenkilölle

Nimi ja ammattinimike:

Virasto/ osasto:

Paikkakunta:

Puhelinnumero/ sähköpostiosoite:

Allekirjoitus ja päivämäärä:

Joensuun seudun ja Heinäveden MARAK- työryhmä *

MARAK-moniammatillinen riskinarvioinnin kokous

SUOSTUMUSLOMAKE

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Joensuun seudun ja Heinäveden moniammatillinen työryhmä toteuttavat yhteistyössä riskinarvioinnin menetelmä MARAKia. MARAK (moniammatillinen riskinarvioinnin) - kokouksen tavoitteena on arvioida parisuhdeväkivallan uusiutumisen riskiä ja parantaa väkivaltaa kokeneen turvallisuutta. Tapaukset ohjataan MARAK-kokoukseen kyselylomakkeella tehdyn arvioinnin pohjalta silloin, kun väkivallan uusiutumisen riski on korkea ja asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi tarvitaan moniammatillisen työryhmän tukea. Kokouksissa arvioidaan asiakkaan tilannetta ja laaditaan suunnitelma hänen tilanteensa parantamiseksi sekä suunnitellaan ja sovitaan toimenpiteet, joihin ryhdytään. Lisäksi työryhmä seuraa, että sovitut toimenpiteet käynnistyvät. Mukana olevat tahot tallettavat tiedot tarpeellisin osin omiin asiakastietoihinsa. Asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisen kartoituksen vuoksi on tärkeää, että kokoukseen osallistuvat tahot voivat kertoa siellä heidän tiedossaan olevaa käyttökelpoista tietoa asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi laadittavan suunnitelmaa varten. Suostumuksen antajalle kerrotaan kokouksessa sovituista jatkotoimista. Tietojen luovuttaminen edellyttää asiakkaan kirjallista suostumusta ja tietoa käsitellään luottamuksellisesti työryhmässä.

Suostun siihen, että kokouksessa läsnä olevat alla mainitut viranomaiset, järjestöjen ja seurakunnan edustajat voivat luovuttaa minua ja huoltajuuttani koskevia turvallisuuden parantamisen kannalta olennaisia asiakastietoja käytettäväksi MARAK-työryhmän riskinarviointityössä.

	Kyllä	Ei
Itä-Suomen poliisilaitos		
Aikuissosiaalitoimi		
Lastensuojelu		
Perusterveydenhuolto		
Mielenterveyspalvelut		
Päihdepalvelut		
Turvakoti		
Rikosuhripäivystys		
Kriisikeskus		
SRK/Perheasiainneuvottelukeskus		
Sosiaalipäivystys		
Väistö- hanke (kokouksen puheenjohtaja)		

* Joensuu-Kontiolahti-Outokumpu-Liperi-Polvijärvi-Ilomantsi-Heinävesi alueen työryhmä

Suostumuksen antaminen on vapaaehtoista. Tiedän, että voin peruuttaa tämän suostumuksen milloin tahansa ilmoittamalla siitä lomakkeen täyttäneelle taholle.

Henkilötunnus

Paikka

Päiväys

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Liite 3

1. Miksi mielestäsi on tärkeää toteuttaa jälkiseurantaa?
2. Jälkiseurantapuheluita tehdessä, täyttäisitkö jälkiseurantalomaketta mieluummin
Tietokoneella Käsin paperille Muu, mikä?
3. Mikä olisi käytännöllinen kysymysten määrä jälkiseurantalomakkeessa?
5-10 10-15 Muu, mikä?
4. Minkälaiset vastausvaihtoehdot toimisivat mielestäsi jälkiseurantalomakkeessa?
Avoimet vastaukset, joihin asiakas vastaa omin sanoin
Kyllä ja ei vaihtoehdot
Ennalta laaditut vastausvaihtoehdot, joista valitaan yksi tai enemmän
Muu, mikä?
5. Kartoitetaanko jälkiseurantalomakkeen alussa asiakkaan perustiedot?
Jos kartoitetaan, niin mitkä?
6. Mainitse kolme asiaa, jotka tulisi saada selville asiakkaan tilanteesta, jälkiseurantalomakkeen avulla.
7. Minkälaista tietoa tarvitset omasta tai työryhmän työskentelystä?
8. Haluatko tuoda vielä jotain muuta esille?

Olemme sosionomi opiskelijoita Karelia-ammattikorkeakoulusta. Kehitämme opinnäytetyönä jälkiseurantalomakkeen teille MARAK -työryhmäläisille. Tämän sähköpostiviestin liitteenä on word -tiedosto, jossa sähköinen kysely on. Jokainen vastaa kyselyyn itsenäisesti. Toivomme myös, että vastaatte jokaiseen kysymykseen. Kyselyssä on seitsemän kysymystä, joissa joihinkin kysymyksiin on annettu vastausvaihtoehdot. Tällöin sinun tulee laittaa raksi **yhden** vaihtoehdon kohdalle. Kyselyssä on myös avoimia kysymyksiä, johon sinun tulee vastata omin sanoin. Kun olet vastannut kyselyyn, lähettäisitkö sen meille samana word -tiedostona takaisin sähköpostiosoitteeseen 1601326@edu.karelia.fi. Vastaukset käsitellään luottamuksella.

Jos kyselyyn liittyen herää kysymyksiä, olkaa meihin yhteydessä edellä mainittuun sähköpostiosoitteeseen. Vastausaikaa teillä on 2 viikkoa, jonka jälkeen emme huomioi enää palautettuja kyselyitä.

Kiitos paljon jo etukäteen!

Terveisin Stina Luukkainen ja Meri Ahonen

Karelia-ammattikorkeakoulu

MARAK-työryhmän jälkiseurantalomake

Jälkiseurantalomakkeen tarkoituksena on kehittää MARAK-työryhmän työskentelyä. Lomakkeella kerätään asiakkaalta tietoa, jolla voidaan kehittää MARAK-työprosessia. Jälkiseurantalomakkeen avulla saadaan myös tieto asiakkaan tämän hetkisestä tilanteesta.

Kun käytät lomaketta työskentelyssä, selitä asiakkaalle, että lomaketta käytetään MARAK-työryhmän toiminnan kehittämiseksi sekä asiakkaan oman kokemuksen selvittämiseksi. Kerro asiakkaalle, että lomake sisältää kymmenen kysymystä.

Merkitse ensimmäisenä lomakkeeseen haastattelupäivä ja asiakkaan tunnistenumero. Käy asiakkaan kanssa kysymys kerrallaan läpi ja käytä suluissa olevia tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa. Käytä lomakkeella olevaa kommenttilaia asiakkaan antamille vastauksille.

HAASTATTELUPÄIVÄ-MÄÄRÄ	
ASIAKKAAN TUNNISTENUMERO	
	KOMMENTIT
1. Miten tilanteesi on muuttunut MARAK-työryhmän jälkeen? (Miten kuvailisit tämän hetkistä elämäntilannettasi? Oletko hyödyntänyt työryhmästä saatuja suosituksia?)	
2. Oletko tällä hetkellä parisuhteessa? (Oletko samassa parisuhteessa kuin MARAK-työskentelyn aikana? Miten kuvailisit parisuhdettaasi?)	
3. Oletko joutunut kokemaan uudelleen väkivaltaa tai sen uhkaa? (Jos olet, kenen taholta?)	
4. Onko sinulla lapsia, jotka olivat mukana MARAK-prosessissa? (Jos oli, miten heidät huomioitiin ja saivatko he tarvitsemansa avun?)	

5. Koetko, että MARAK-työryhmästä oli sinulle apua? (Jos oli, mikä sinua auttoi, jos ei, niin mitä olisi pitänyt tehdä toisin?)	
6. Käytitkö työryhmän sinulle suosittelemia palveluita? (Jos käytit, mitkä palvelut olivat sinulle eniten hyödyksi? Mistä palveluista sinulle ei ollut hyötyä?)	
7. Toteutuivatko sinulle työryhmässä suunnitellut toimenpiteet sovitusti? (Jos ei, niin miksi? Mitä olisi pitänyt tehdä toisin?)	
8. Saitko osallistua työskentelyprosessiin riittävästi? Kuunneltiin sinua? (Jos et/ei, mitä olisi pitänyt tehdä toisin?)	
9. Minkälaisena koit MARAK-prosessin? (Jäikö jokin tietty asia mieleesi?)	
10. Onko sinulla jotain muuta palautetta tai kehitysideoita MARAK-työryhmälle?	